

A HÉT

Főszerkesztő:

XXXI. évf.

KISS JÓZSEF

29. szám.

Egyelőrméltóságát meg

ongedem.

Budapest, 1920

1920. szeptember 20.

kir. ügyész

BECKER BÁBÓ

(Angelo felvétele.)

FOLYÓIRAT

1920/24. 4-M.

TARTALOM:

MOLNÁR JENO: Prohászka és a zsidók. — Tisza és az ellenségei.

BÁN MARGIT: Szenvedés. (Vers.)

RELLE PÁL: Az embergyűlölő. (Novella.)

TOLL és TÖR: A kellemetlen ember. A repülőgép poétája. A bécsi színházi sztrájk.

Dr. ALFÖLDI BÉLA: Schiller Zsigmond.

REMÉNYI JÓZSEF: Amerikai képek.

CSÖNDES PÁL: Idegen költőktől. (Versek.)

KÖRMENDIFERENC: Halott ember nótája. (Kis regény, vége.)

INNEN-ONNAN: Aki nem nyilatkozik. Eppur si muove! Jön a hosszú ruha! A yorki mártír. Kerek ez a zsemlye...

SZÍNHÁZ: Becker Bábó (cím-képünkhez). Bálint Imre: Mi ketten (a Vígsház bemutatója). Premier: A Baba (Eskütéri színház). S. E.: Az utahi lány (Király-színház).

IRODALOM: S. E.: Pekár Gyula új könyvei.

S. E.: Mozdószínház.

A XI. Árumintavásár.

Közigazdaság. — Hirdetések.

1920. szeptember 20.

Ára 5 korona.

A „HÉT” könyvosztálya, Budapest, V. kerület, Országház-tér 16.

Minden könyvet az eredeti bolti áron szállít. Legcélszerűbb a könyvek árát postautalványon előre beküldeni, mivel utánvételküldésnél a könyvek is később jutnak a megrendelő birtokába s a portóköltség jóval magasabb. Portóköltség csomagoknál 6 kor. — Ajánlott küldés mellett 4 kor.

Ady Endre. Szeretném, ha szeretnének	18.—	Gorkij. Egy élet regénye	40.—	Romain Rolland. Jean Christophe	
— A menekülő élet	18.—	Gosztonyi A. Egy pesti fiu...	15.—	— I. A Hajnal	11.—
— Vér és arany	18.—	— Tréfás könyv	20.—	— II. A virradat	11.—
— Ki látott engem?	18.—	Gruomont. Tanulmányok	20.—	— III. Az ifju	14.—
— A minden titkok verseiből	18.—	Gyárfás Dezső. Orpheum	24.—	— IV. A lázadás	48.40
— Az illés szekerén	18.—	Haggard Rider H. Jess...	28.—	— Farkasok	9.—
— Magunk szerelme	18.—	Hajnik Miklós. Mártuska boldogsága	6.—	— Michelangelo élete	21.60
— Igy is történhetik	18.—	Harbou. Titok	30.—	— A piaci vásár	30.—
Anatole France. Ponczius Pilátus	1.50	Harsányi Zsolt. A féltékeny költő	26.—	— Antoinette	24.—
— Párttűtő angyalok	20.—	Hearn L. Hindu legendák	12.—	— Egy párisi ház	26.—
— Komédiás történet	22.—	Heller Fr. A nagyherceg pénzügyei	22.—	— Danton	17.60
— Coignard abbé véleményei	22.—	Heltai Jenő. A 111-es	18.—	— Colas Breugnon	40.—
— Fehér kövön	22.—	— Magyar humoristák	12.—	Rosenhayn. Joe Jenkins	12.—
— Péterke	40.—	Huysmans. Ott lenn	50.—	Rosny. A rejtelmes erő	14.—
Andrássy Gy. gr. A jövő külpolitikája	9.—	Herczeg Ferencz. Magdaléna két élete	26.—	Ruttkay György. A nagyvilági nő	19.80
Arató Erzs. Ünnepi requiem	12.—	Hugó Viktor. 1793. Két kötet	40.—	Schaw. Barbara őrnagy	60.—
Arcübasev. Szenvedély	10.—	Irwing. Rip van Winkle	4.—	Schnitzler. Szavak komédiája	7.04
Averesenko. A tükör lelke	12.—	Jerusalem. Szent Skarabeus	30.—	Schoppenhauer. Az olvasásról	15.—
Auernheimer B. Renée és a férfiak	16.—	Jack London. Ádám előtt	4.—	Schuhmacher. Lady Hamilton szerelme	40.—
Babits Mihály. Karácsonyi Madonna.	30.—	Jerome K. J. Egy naplopó tündöskései	28.—	— Lord Nelson utolsó szerelme	40.—
— Pávatollak	20.—	Kabos Ede. A rubingyár	50.—	Seifensteiner Salamon adomái	15.—
— Recitativ	30.—	Kafka Margit. Csendes válságok	35.—	Serao Matild. A levágott kéz	50.—
Bacsó Béla. A Sefesik ház	12.—	Kárpáti Aurél. Busképü lovag	36.—	— Bocsanat	50.—
Dr. Balassa Ármán. Parasztszívek	20.—	Kaynes. A béke gazd. következményei	33.—	Sidney Garrick. Szerelme vására	6.60
— Őszi vetés	70.—	Keleti Márton. Szomszédok	2.—	Dr. Siklóssy László. Műkincseink	
Balzac. Sarrasine	3.20	Kipling Rudyard. Kim	50.—	— vándorútja Bécsben	30.—
— A vörös koresma	3.20	Knut Hamsun. Az anyaföld áldása	26.40	— Apró gyűjtés	10.—
— Az elegáns élet filozófiája	16.80	— Viktoria	3.—	Sinclair Upton. Szén Őfelsége I—II.	60.—
— Szétfoszlott Álmodók	30.—	— Az éhség	6.50	— Parázna pénz	32.—
— 30 éves asszony	48.40	Komáromy János. Szegénylegények	12.10	Spencer. A haladás	16.50
— Pons Bácsi	30.—	Kosáryné Réz Lola. Filoména	30.80	Stendhal. A szerelemtől	25.—
— De Langlais hercegnő	28.—	Köszeghy. A művelzés művészete	45.—	Stevenson. Kincses sziget	26.—
Barbusse. Pokol. (L'Enfer)	40.—	Krudy Gyula. Asszonyosságok díja	37.50	Strindberg. Hemso regénye	20.—
— Tűz	40.—	— A betyár álma	16.—	— Viharos tengeren	26.—
— Világosság	40.—	— A podolini kísértet	13.20	Strobl. Bresciai örömtanya	24.—
Barriere Marcel. A csábítás művészete	24.—	— Szindbad ifjúsága és szomorúsága.	40.—	Surányi Miklós. Floriche	20.—
Barry Pain. Lélekcseré	3.—	— Napraforgó	79.20	— A trianoni páva	30.—
Barta Lajos. Az elsüllyedt világ	14.—	— Új álmoskönyv	26.40	— Szenthegy	39.60
— Örvény	9.—	Lakatos László. A menyasszony	56.—	Swift. Gulliver utazásai Karinty Fri-	
— Kezdetben vala, az ige	15.—	Landsberger. Kacagó Bajazzo	13.20	— gydes fordítása	25.—
Beöthy. Magyar irodalom kis tükre	26.40	Leroux Gaston. Halál után	20.—	Szabó D. Mesék a kacagó emberről	15.—
Benitő Peter Galdos. Miserecordia	24.—	— A sárga szoba titka	30.—	Szász K. Tisza István élete és jelleme	19.90
Betsy Balcombe. Nagy Napolen és		Lázár István. Koppány	55.—	Szász Zoltán. A szerelem	18.—
— kis barátnője	26.—	— Erdély (Novellák)	7.—	Szederkényi A. Végzetes egy rongybaba	22.—
Bergson Henry. A nevelés	25.—	Lendvay István. Fáklyafüst	50.—	— Patyolat	28.60
Bethlen Margit grnő. Majd a Város	20.—	Leblanc. Arany háromszög	2.50	Szekula Jenő. Dr. Pokol	4.80
Bierbaum. A pokol automobíljá	1.50	Leonid Andrejev. A kormányzó	4.50	Szenteleky Kornél. Kesergő szerelem	22.—
— Kakuk Herczeg I—III.	120.—	Lie Jónás. Az életfogytiglan elítélt	15.—	Szenes Béla. Meztelen táncosnő	20.—
Biró Lajos. Don Juan három éjszakája	28.—	Ligeti Béla. Viharban	30.—	Szép Ernő. Lila akác	19.80
Bónyi Adorján. Menekülő élet	40.—	Liptay Imre. Kegyelmes Uram	33.—	— A Patika	15.40
Boros Sándor. Tánctersek	22.—	Lubbock. Az élet örömei	44.—	— Emlék	12.—
Bourget. A Tanítvány	13.20	Lyka Károly. Kis könyv a művészet-		— Régi kedvünk	14.—
Bölsche. A természet titkaiból	5.—	— ről. Első és második sorozat	30.—	— Szilágyi és Hajnási	32.—
Bresztovszky. Miért?	6.—	Madách. Ember tragédiája	30.80	— Színházi album	30.—
Bret-Harte. Egy bányá története	17.—	A. Madelung. Mensch Péter cirkusza	30.80	Szomaházy I. Barátaim a halottak	24.—
Carnegie. Napjaink problémái	19.80	Magyar Elek. Pesti históriák	40.—	— Titokzatos szerző	25.—
Chesterton. Hagyom. és hazugságok	2.64	Mann Heinrich. Diana	24.—	Szomorj Dezső. II. József császár	10.—
Clemenceu. A boldogság fátyola	24.—	Marczali. A béke könyve	3.—	— Matuska	12.—
Csechov. Vanja bácsi	30.—	Mars Jolánthe. A vágy	30.—	Tagore Rabindranath. Volt egyszer	
Constant Benjamin. Adolphe	7.15	Máriássy Ödön. A Rákóczy-harang	30.—	— egy király	12.10
Csató Károly. Giarion	22.—	Maupassant. Az örökség	2.—	— A Kertész	22.—
— Kálmán Juliska néni	30.—	— Holdvilág	36.—	— Áldozati énekek	15.—
Csermely Gyula. A toprini nász	60.—	— Egy majoros leány története	4.—	Tamács Ernő. Elmúlt csodák	13.—
Daudet. A kis izé. Kötve	15.—	Meyrink. Zöldarezu kísértet	20.—	Tersánszky J. Jenő. A kék gondviselés	15.—
Dickens. Az élet küzdelmei	30.—	Mereskovszkij. Michelangelo	14.40	Thackeray. Titmarsh Sámuel története	12.—
Dormándy. Vihar	18.—	Méray-Horváth Károly. A Lizginem	49.50	Tolstoj. Iljics Iván	4.—
Dosztoevsky. Szegény emberek	35.—	Mikszáth. Anekdoták, két kötet	18.—	— Feltámadás	50.—
Dumas. A jávai orvos	20.—	Molnár Ferencz. A szentolvajok	20.—	Tormay Cecil. Régi ház	44.—
— Gróf Monte Christo. 4 kötet	120.—	Móricz Zsigmond. Vidéki hírek	36.—	Tömörkény István. Népek az ország	
— Kaméliás hölgy	35.—	Murger Henry. Diákorország	20.—	— használatában	15.—
— Királyné lovagja	20.—	Nadas Sándor. Krisztina sorsa	40.—	Török Gyula. Fehér virág	15.—
Ewald. Szulamit kertje	40.—	Nagy Lajos. Fiatalemberek	28.—	Twain Márk. Tamás urfi mint detektív	29.80
Ebers György. A nővérek	40.—	— Jó flu	4.95	— Wicklow. Akém és mástörténetek	11.55
Ego. Médí szenvedésel	30.—	Nansen Péter. Julia naplója	20.—	— Ajtarte temploma	30.—
Ewers Heinz Hans. India és én	50.—	— Julia szerelme	30.—	Ujváry Péter. A bosszúálló Isten	30.—
— Bűvészinas	35.—	Nyári Andor. János kálváriája	18.—	Váry Rezső. Szibéria	40.—
Erdős Renée. Az új sarj	8.—	Omar Khajám. Rubaiját	16.—	Verne. Arany meteor	30.—
— Az élet királynője	15.—	Pakots József. Sok asszony egy férfi	25.—	Villányi Andor. Mária	25.—
— Új dalok, Kleopátra	40.—	— Fejedelmi kaland	20.—	Voltaire. Zádig és a Babyloni királyleány	40.—
Ezeregyéjszaka füzetekint	50.—	Pásztor Árpád. Kelemenék	50.—	Voss Richárd. Két ember	50.—
Fábián Béla. Orosz pokol	29.04	Pásztor J. A meddig a kemény füstől	16.80	Wagner Richard. Egy német mu-	
Falu Tamás. Kűszöb	40.—	— Az angyal (ifj. színjáték)	30.—	— zikus Párisban	15.40
Farrère Claude. Nyugoti bestiák	40.—	Páter Walter. A renaissance	30.—	Waleff de M. A szerelmes Magdolna	30.—
— Kis kokottok	24.—	Pekár Gy. Magyar költők szerelmei	35.—	Wassermann. Fuchs Renata	50.—
— Dax kisasszony	15.—	Peladan. A mindenható arany	35.—	Wallez Jenő. A párt asszonya	15.—
Farkas Imre. Szent tavasz	4.50	— Egy az egygyel	12.—	Watherby Cherm. A tragikus	
— Antal. Megnyit a börtön	5.—	Philippe Ch. L. Perdrix apó	3.—	— smaragdó	24.—
— Parasztragédiák	49.50	— Bübi	3.—	Webb S. A szegénység problémája	10.80
— Pál. Mithradatos kincse	19.80	Pierre Loti. Egy spahi története	12.—	Weber Pierre. A kaland	6.—
Ferenczi Sári. Agneszka elment	9.24	Pierre Louys. Aphrodite	22.—	Wilde Oskár. A szépség filozófiája	13.—
Fodor László. Fuvolás férfi	28.—	Poe. Fecsegő szív	6.60	Wilson Woodrow. Az új szabadság	10.80
Forró Pál. Kurtizán	80.—	Prevost M. Félstűzek	7.—	Zilahy. Szakácskönyv	35.—
Földi Mihály. Szahara	14.85	Prosper Merimée. Carmen	48.—	Zola. A zsákmány	18.—
— Rabok	9.68	Révész Béla. Új novellák	7.—	— A malom ostroma	4.—
Füst Milán. Nevetők	18.—	Riedl Frigyes. Arany János	7.—	— A pénz	30.—
Gáspárné D. Margit. Pesti dámák		Ritook Emma. Sötét hónapok		— Összeomlás	30.—

Megjelen minden hó 1, 10 és 20-án.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 140.—

Félévre ... " 70.—

Negyedévre ... " 35.—

Egyes szám ára 5 korona.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

Főszerkesztő: KISS JÓZSEF

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST,

V., Országház-tér 16. szám.

Telefonszám: 142—17.

Hirdetések

felvétele ugyan ott.

Budapest, szeptember hó 20.

KRÓNIKA.

♦ ♦ ♦

Jelen — Mult.

Prohászka és a zsidók. — Tisza és az ellenségei.

szept. 18.

Hatalmas orgonabúgással zengett bele Prohászka Ottokár nemzetgyűlési beszéde az egyetemi numerus-clausus körül támadt zűrés vitába. Szekefehervár püspöke magasba lendítette a tanszabadság és a fajiság kérdését, történelmi és gazdasági, társadalomtudományi és genetikai távlatba állította, huszárosan nekivágva a legkényesebb részleteknek, sőt ki is élezve azokat, annak a pompás szónoknak hatáskiszámításával, aki nagyon jól tudja, hogy a lelkek mélyén lappangó érzések megszólaltatása veri föl a legharsogóbb visszhangot. Dicséretes őszinteséggel vallotta be, hogy az egyetemi beiratkozás megszorítása „sok tekintetben antiszemitizmus”, aminek mentségére Magyarország utolsó ötven évének fejlődéstörténetét hozta fel. 1867 óta óriási haladást tett az ország s ezt a munkát szerinte nem magyarok csinálták, hanem a zsidók, míg a magyar faj a tisztviselőpályára terelődött. A zsidó értelmiség elzsidósította az irodalmat, hatalmi körébe vonta a sajtót, — s e tétel illusztrálásánál úgy hivatkozott Ady Endrére, mint minden magyar érzés gúnyolójára, feledve, hogy Ady fajmagyar ősnemes protestáns család sarja volt — majd azt bizonyíttgatta, hogy a zsidóság orientálódása az egész világon a nemzeti gondolat, a cionizmus felé történik. Magát a numerus-clausust a tehetség és hazafiság kettős alapjára fektette és élesen kifakadt a protekció ellen. A rendszabályban nem lát jogfosztást, majdnem rossz néven veszi a zsidóságtól, ha kegyetlennek találná ezt az intézkedést, hiszen itt csak faji védelemről, tehát önvédelemről van szó.

A fajiság problémáját ezúttal nem kívánjuk érinteni. Világszerte elismert tudós tekintélyek alapították meg évtizedes kutató munkálatok nyomán, hogy a kulturfajok végképp, szinte vigasztalanul elkeveredtek s hogy tiszta fajról beszélni, tudományos értelemben, az abszurdummal határos. Hiszen maga az a tény, hogy a magyar fajiságot a

nemesen szláv nevű püspök s mellette olyan gyökeres német és szláv családi nevek viselői, mint Haller, Bernolák, Ereki-Wittmann, Schandl, Ernst, Fröhwrth, Bleyer, Grieger, Huber, Rubinek, Fangler, Friedrich, Dinich, Taszler védik, minden tudománytalan kísérletezésnél ékesebben szól a fajiság kimutathatósága ellen. Világosabb lenne a Prohászka tétele, ha nem faji, hanem vagy nemzeti, vagy keresztény vagy nemzeti-keresztény alapra építette volna érvelését. A nemzeti önvédelem szent kötelesség. Ha a magyar nemzetet mint politikai egységet kell megvédeni a nemzetietlen törekvések és áramlatok ellen, mindenki áruló, aki gonosz, ártó kézzel nyúl hazája javaihoz, a történelmi, lelki, nyelvi és szellemi kincsek ama tömegéhez, amely egy népet nemzetté avat. A keresztény erkölcs pedig a kultúra világ-részeiben évszázadok óta egy a napfénnel és a levegővel: aki nélküle akar megélni emberek között, akár tüstént eltemetkezhetik.

Prohászka püspökkel nem nehéz egyetérteni egészen addig a határvonalig, amelyet érthető elfogultsággal és szerzetesi túlzással a más felékezettséghez tartozó, az Istent más ceremóniák szerint imádó emberek és a kereszténység hívei között rajzolt fel. Mert — engedelmet kérünk — sehogysen tudjuk a zsidóság ötvenesztendő gazdasági munkájának értékelése, sőt földicsérése után megérteni, miért muszáj ezt a Prohászka szerint is építeni tudó, „óriási haladásunkat” kivívó zsidó értelmiséget a magyarság, a haza, a nemzeti műveltség, a nemzet esküdt ellensége gyanánt kezelni s mint ilyen belpoklokként kilökní a haza másfelekezetű vagy másfajtajú fiaí közül. Ha igaz másrészt az, hogy Magyarország a kiegyezést követő évtizedekben volt a legnagyobb, leghatalmasabb és leggazdagabb (ide nem számítva az Anjouk és Hollós Mátyás korát), ha igaz az, hogy Magyarország a Tiszák és Andrássyak alatt jutott világhatalmi polcra (— más kérdés, milyen áron s milyen eredménnyel—), ha igaz az, hogy az egyoldalú mezőgazdaságból a kiegyezés után léptünk át az ipar és a kereskedelem, az építés, a vállalkozás, a technikai haladás, a nyugati ütemű fejlődés korszakába, amí Prohászka egyenesen a zsidóság számlája javára ír, — miért kell feljajdulni ma, az összevérzett, megcsönkített kis Magyarország ma-

rokyi magyarságának s miért kell kiátkoznia azt a minden sértéssel, gúnyolódással, kiutasítgatással szemben magát makacsul magyarnak valló zsidót, aki ma sem csinál egyebet, mint tíz-húsz-harminc évvel ezelőtt: kereskedik, vállalkozik, közvetít Nyugat és Kelet között, tudományokat ápol, irodalomért, művészetért lelkesedik. Egyetlen súlyos vádat hangoztatott a püspök: az irodalom elzsidósítását. Böcsánatot kérünk, itt optikai csalódás esete forog fenn. A püspök úr is, sokan mások is a fővárosi színházak és kabarék üzleti mutatványait állandóan az irodalom rovata alá vonják, holott ezeken a mulatóhelyeken — mint a külföld bármely világvárosában — a könnyű szórakozást kereső közönség olesó kielégítéséről gondoskodnak az élelmes vállalkozók. Az irodalom, a gondolat és az érzés költészete, régóta nem él és nem hat a színpadon és a színpadról, — a tömegszenczációk hajszolásának fényes palotáiból szerény könyvespolcokra menekült. S nem hisszük, hogy a divatos ízlést kiszolgáló írók megfelelő — és megint csak mindenütt előforduló — százalékanak levonása után teljes igazságnak lehetne hirdetni az irodalom elzsidósítását. Ebben az „elzsidósodott” korszakban élt és dolgozott Jókai, Arany, Mikszáth, Gárdonyi, Ady, Móricz Zsigmond, Babits és az a Kiss József, akinek talán még sem az a legnagyobb bűne, hogy zengő lirájával magyar szóra nevelte a már félig elmagyarosodott zsidókat.

Egyetlen érvnek marad tehát a zsidóság nagy térfoglalása az intellektuális pályákon. Prohászkaéknak igazuk van, ha féltik a keresztényeket a versenytől és — mivel övék a többség — joguk is van, hogy a zsidókat az egyetemről kiszorítsák. Hogy ez megoldást jelent? Alig hisszük, anélkül, hogy a humanizmus, a nagy demokratikus igazságok elvét itt különösebben hangoztatni kívánánk. Maguk a tehetséges, tudománySZOMJAS keresztények fognak megdöbbsenni, ha a tudomány életető versenye helyett a gyöngék, az átlagosak, a szürkék vigasztalan társaságába kerülnek. Az igazi keresztény tudós nem az igazi zsidó tudóstól hőkén vissza, hanem a kontártól a tudatlantól, akár milyen vallásban született az illető. A numerus clausus a faji védelem hangoztatásával voltaképp a szabad szellemi versenyt bénítja meg. Hiába beszélünk szelekcióról, a legkiválóbbak kiválogatásáról, — nincs a világnak az a böles tanári testülete, amely szigorlatok alapján tudja eldönteni, hogy az az ifjú, aki előtte áll, az emberiség új tudományos megváltója lesz-e, vagy csak sablonos kérdésekre sablonosan felelő, jól készült és az életben is mindig akkurátus, jóra való, lelkiismeretes, de tucatember. Ezen a ponton nyilallik bele igazán a numerus clausus a nemzetét és minden felebarátját szerető ember szívébe.

A kárpit, mely a Tisza-pör drámájának első felvonását és vele a közönséges gonosztevők első csoportját eltakarja, hosszú ideig nem csapódik szét. A politika mellék helyiségeiben, a forradalom gyanus karriérjeinek földalatti klubjaiban, budai kiskocsmákban és belvárosi kávéházakban egyideig nyugodtan kibicellhet mindenki a maga kedvencének. A megtorlás kipusztíthatatlan ösztöne, amely mint az emberiség lelkiismerete a gyilkos véreomlásáért rivalg, félig-meddig kielégült. A huszadik század meg nem értett nagy magyarja a közlélek fehér piedesztálján áll jóságos szemeivel, szigorra ránduló szemöldékével, tiszta homlokával, átvert szívével. Az októbervégi fegyveres zendülés fegyenc-agitátorai, ezek a szemtelenül marconászkodó, még orcátlanabbul zsaroló élösdíjei egy bünyösen feloszlatott hatalmas organizmusnak, keveset érdekelhetik a történelmet. Históriai alakokat, példás jellemeket, koruk eleven szobrai rendszerint pretoriánus patkányok rágesálgják össze. A rendkívüli erőt, az átlagon túlemelkedő méretet nem tűri a lázadó középszer. Tisza sorsában ott vonaglik az emberi nagyság végzettszerűsége. Buknia kellett, — már életében rátört a parlamenti fölkelés, a feldühített utca — mert különben találtattott a többinél s ez a többi rikácsolta tehetetlenül, a gyűlölet perverzusságával a teljesen tudatlanok, a megfélemlésre képtelenek felé: feszítsétek meg!

Dobó és Sztanykovszky, a két halálraítélt bér-gyilkos és bűntársuk, az elzüllött Hüttner mellékes figurák a nemzetnek abban a helyrehozhatatlan katasztrófájában, amelynek Tisza meggyilkolása volt a dördülő megnyitója. Tisza a sokat becsmért liberalizmus zászlaja alatt — bár a cégér a háború szenvedései közt kissé elhalványodott — Magyar-szág java férfiaiit ültette a közigazgatás, a kormány keze alá eső gazdaság, a katonaság és a csendőrség, egyszóval: a rendtartás helyeire. Tiszában mi azt a megrendítő felelősségérzetet, a közügyek szolgálatának oltári szentségeként való felfogását, a rombolás ellen tudatosan küzdő hősnek azt a rendíthetetlen hitét csodáltuk, amely egyedül képes politikust államférfivá, államférfit nemzetvezérré tenni! Az ilyen egy sziklából faragott ember, ha téved is, nem tévedhet annyira, mint a politika apró napszamosai, a klubfotójok puhítói, az érvényesülés kikönyöklői, akiknél a programmi létra fölfelé, az elv aprópénz és a meggyőződés — cinikus mosoly. Tisza a perszonifikált magyar felelősség és nemzeti öntudat. Ahogy úzóí és szópói a felelőtlenségnek és öntudatlanságnak megtestesítői voltak.

S ha majd újra szétnyílik a kárpit, nézzünk haragos, könyörtelen szemekkel azoknak arcába, akik a magyarság eleven lelkiismeretét örökre elnémították...

Molnár Jenő.

Szenvedés.

Feszítsd, feszítsd csak tovább a húrokat, egy-két pillanat még hátra vagyon.

Fejemet csapásaid alatt meg-meghajtom, le a porba, még mélyebbre.

De lassan kifogy a köny s az arcon az ideges rángás kérges nyugalomban megáll. A szemek izzóan, élettelenül hidegen előremerednek.

Rajta! Még jobban. Még egy-két pillanat. S a hit, hogy menedék nincsen, se kibuvó, se talán: elintézetlen reménység. Itt a vég. Még mi jöhet?

Most lehajolni földig, önként, apatikusan, megadó szerénységgel. Félre minden göggel. Te szegény, felemelt fejű ember, idejutottál.

A szent, emelkedett, tiszta Lélek földi ruháját csak moeskolja be a sár. Ez a megújulás: megalázkodás.

Igen. Hát győztél felettem.

De ha felemelkedem, mint Anticus, földanyámtól, gögösen, egyedül, .. erősen, hatalmasan: elhagylak, megmosolyoglak, túl vagyok és emberebb vagyok.

Messze és magasan felettetek.

Bán Margit.

Az embergyűlölő.

Írta: RELLE PÁL.

Petra Akos a hegyről jött le a völgybe. Ezt szimbólikusan kell érteni, mert Petra Akos nem mindig volt züllött ember. Volt idő, amikor emélt fővel járt-kelt az erkölcsi élet hegycsúcsain. Akkor még élt az apja, aki botanikus volt abból a rajongó fajtából, aki térdre borul a természet előtt és holdfényben is a réti virágnak udvarol. Egyéb javak híján ezt a rajongást örökölte az ifjú Petra az édesapjától. Harminchatéves koráig több időt töltött a térdén, mint egy szerzetes az életfogytig. A holdfény pedig egyenesen a gyengéje volt. De az a természeti ideálja nem a virág, a fű, meg a fa volt, hanem Isten kertjének legtökéletesebb virága: az ember. Ő az egész emberiség előtt térdelt. Különös életfilozófiájával óriási gyermek-tábornak látta az emberiséget, végtelen gyermekszobának, kevés játékkal és sok játékkal, kevés és sok napfényvel. Ő maga apai érzéssel járt-kelt ebben a gyermekszobában, azzal az egyetlen gondlattal, miként oszthatná el a játékokat is, a napfényt is olyan igazságosan, hogy minden gyermeknek egyformán jusson a boldogságból.

Élete kritikus pontjaira természetesen ő sem tudta megoldani a problémát. Először úgy találta, hogy több a gyermek, mint a játék (sok játék törött is volt), azután pedig, hogy hol a játék természete nem felelt meg a gyermeknek, hol pedig a gyermek természete a játéknak. És nem boldogult a napfény elosztásával sem. „Hol nagy a fény, ott nagy az árnyék” — igazolta magában szomorúan Goethét és arra gondolt, hogy lehordatja a gyermekszoba tetejét, majd pedig, hogy az egészet lebomboltatja és üvegből újra építteti. Ezen aztán jót kacagott az öreg botanikus, mondván, hogy „nem is lesznek azok igazi emberek abban a te üvegházadban”...

„Az emberiség boldogtalan szerelmese” ezek

után átballagott a naposabb oldalra — a nőknél keresett vigasztalást. De az izzó napfény bántotta szemét, mint ő mondta: tiszta látását — és lassan — maga sem vette észre — visszaballagott a túlsó oldalra, az ezüstös félhomályba és a lelkében korán hervadó romantikával ácsorgott a hold lámpása alatt.

Az öreg botanikus nem jó szemmel nézte fia dolgait. Egyszer meg is kérdezte:

— Ugyan mondd már, mi a csodát szeretsz annyira ezeken a te hölgyeiden?

Petra Akos bután felelte:

— Ők is csak emberek. Szeretem őket és ők is szeretnek engem.

— Meg is esznek egy szép napon, — replikázott az öreg. — A virág nem emberevő és egyszer egyik mégis úgy megszúrta az ujjam... majd belepusztultam.

Ezen aztán a fiatalabbik mosolygott.

Akkor ő már félig-meddig jegyben járt egy fiatal leánnyal, aki valahonnan Délfranciaországból került el Pestre; nevelőnőnek jött, de néhány gyors szerelmi csalódása után, virágárús leánynak szegődött valamelyik éjszakai mulatóhelyre. Petra Akos nagyon meg volt elégedve és nem törődött apja virágelméletével. Ment a maga útján és csak akkor állt meg, amikor keresztúthoz ért. Itt eszébe jutott az apja, aki akkor már itt hagyta kedvenc virágait, de itthagytta az árva mezőkön fiát is, aki most, élete döntő pillanatában nem tudott egyébre gondolni, mint az öreg botanikusra, aki mindegyre ezt hajtogatta: „Nem a virág színe és illata a fontos, hanem a lelke.” Ebben a pillanatban Petra Akos rémülten gondolt a leányra, akit megszokott és szeretett, de akinek a lelke ott maradt neme ismeretlenségében, idegen dalok és idegen virágok világában. Most gyorsan elemezni kezdte a leányt, szétteregette életszirmait és amikor a lelke kelyhéhez ért, valami olyan szomorúságot érzett, mint örömet az apja akkor, amikor herbáriumába tette a halott virágot.

— Nem vehetem feleségül... konstátálta magában. — Belepusztulna ebbe a házasságba, mint a fjordok mellé ültetett cseresznyefavirág. Soha, soha sem tudnám szegénykét boldoggá tenni.

Analitikus eljárásának eredményét még este közölte a leánnyal, aki eleinte tréfára vette a dolgot, azután bolond filozófusnak nevezte őt, majd pedig sírva fakadt, hogy ezt a csalódást már nem tudja túlélni. De Petra Akos nem engedett. Apjára gondolt, aki sohasem tévedett. Ő sem tévedhet.

Másnap újra eljött a leány, s amikor Petra megmaradt elhatározása mellett, gyors, kétértelmű mozdulattal valamilyen máro folyadékot öntött a férfi arcába.

Petra Akos a szanatórium ágyán feküdt, amikor eszméletre tért. A feje be volt pólyázva, csak lassan tudott visszaemlékezni, hogy mi is történt vele. Az első érzése a megbocsátásé volt, amit nyomban leánnyal is, a hatósággal is közöltetett.

— Pedig majdnem az életébe került — mondta mosolyogva az orvos.

Petra vállat vont.

— A virág ártatlanabb jószág a nőnél, felcette, és egyszer egyik mégis úgy megszúrta az apámat... majd hogy belepusztult. Mégse haragudott a virágokra. Megbocsátott. És én se akarok rosszabb lenni az apámnál.

Néhány hét múlva levették a kötést Petra arcáról. Elbocsátották. Amikor a nyakkendőjét kötötte, meglátta magát a tükörben. Majdnem elájult. A két keze csüggedten lehanyatlott, a szeméből két könnyesepp hullott ki. Végem van, — gondolta magában. Sohasem volt hiu, nem tartotta magát szép embernek. Sohasem vette észre, hogy szabályos orra, szépen ívelt szája, mély kék szeme van, hogy a bajusza selymesen lágy és a haja kínálkozik a simogatásra. Túlbecsülte a nőket, amikor azt hitte, hogy a lényét szeretik és nem ezeket a természeti külsőségeket. De erre nem most jött rá, később.

Első útja a leányhoz vezetett. Otthon találta, éppen csomagolt, utazik Bukarestbe, ahová előnyös szerződéssel hívták. Petra marasztalta, hogy mindent megbánt, belátja, bolond volt, elveszi feleségül, csak ne menjen.

— Már késő! Már késő — mondta a leány folytatva a csomagolást és olyan egykedvűen hullatta szavait az utazókosárba, mint a künnfelejtett, felesleges rongydarabokat.

Ez nagyon elkésécskítette Petra Ákost, aki most félre billentett fejjel alázatos hangon közeledett a leányhoz. De a leány irtózáttal hátrált előle. Petra meglátta szemében a rémület fellobbanó kis rőzsélángját és, mintha szikra érte volna a szívét, megállt. Most megértette a leányt, a helyzetét, a sorsát, mindent megértett. Lassan lehajtotta a fejét és kiosont a szobából. Az ajtót halkán betette maga után, nehogy a zajra még egy búcsúpillantást küldhessen utána a leány.

Kábultan imbolygott végig az utcán és nem tűnt fel neki, hogy az ismerősei rendre félrefordították a fejüket. Ezen is csak otthon kezdett gondolkodni. A tükör előtt állt és úgy beszélt önmagához:

— Dehát mi történt veled, te szép fiú?! Egy kicsit piros lett az arcod bőre, s a méreg lekaszált arról a lágy szőke füveket. És aztán?... Szeretted az embereket... Kérdezted-e valaha egyiktől is, milyen színű a hajad, mert boldogságot csak a szőkének adhatok. Kérdezted-e, miért halovány az egyik és miért pozsgás-piros a másik, mert az élet javaiból csak az utóbbinak juttathatsz. Római orr, vagy pisze, kérges kéz, vagy finom alabástrom ujjak — osztályoztad-e valaha is eszerint az embert, amikor a szíveddel közeledtél hozzá? Szép vagy-e vagy csúnya? Sudár a termeted, vagy törékeny?... Kérdezted-e ezt valaha, amikor azt akartad, hogy minden ember csak boldog legyen, csak boldog és semmi más!

— Dehát lehet-e a csúnya ember ép olyan boldog, mint az, aki szép? — kérdezte most a tükörkép. — Lehet-e az, akitől mindenki elfordul, ép olyan boldog, mint az, aki felé mindenki vágyál, mosollyal, hódolattal közeledik? A test szegény koldusa lehet-e olyan megelégedett, mint a szép külsőségek Krözusa? Oh te bolondja az emberiségnek! Azt akartad, hogy mindenki egyenlő legyen és egyformán jusson mindenkinek a játékból is, a napfényből is... Mért nem osztottad szét a szépséget is egyformán?

Petra most érezte, hogy egész életfilozófiáját földrengés ingatja meg, csörömpölve dül össze a boldogság üvegháza és széthullanak az igazság játékai... Hiába élt.

Ebben a következtetésben a háború is megerősítette. Csalódott az emberiségben. Nem lehet

rajtuk segíteni! Szinte kéjes érzés fogta el, amikor a háború áradata őt is elsodorta. Most megbüntetem őket, — gondolta magában, — amikor teljes felszereléssel elindult a front felé. Az ezred datolva menetelt a halál elé, csak ő volt néma és magában ballagó. Őt mindenki elhagyta, társai idegenkedve húzódtak vissza tőle, még az ágyú tüzeiben sem talált egy baráti kézszorításra. „És ezekért élttem, ezekért szenvedtem!” — mondogatta magában. Ilyen pillanatokban — érezte — szörnyű rendeket vághatott volna soraik között a halál — semmi részvétet sem érezne irántuk.

Egy izben tizedmagával előörsnek küldték ki Lengyelországban. Vad erdőségeken vágta keresztül magukat azután pedig csak hasonesúszva juthattak előbbre a sűrű bokrok között. Amikor az erdőszélen, a szűk bokor-ablakon elsőnek kitekintett a lapályra, szemben, alig száz-százötven lépésre egy hatalmas orosz tisztet pillantott meg. Messzelátóján éppen a bokrok felé kémlelt, éppen Petra Ákos felé.

— Ez is engem bámul, — gondolta magában Petra, — hogy aztán iszonyodva kapja el látesővét, vagy pedig előkelő nyugalommal lepuffantson, mint az úri vadat...

Elmosolyodott, a vállához kapta fegyverét, célzott, az orosz tiszt hang nélkül előre bukott.

— Ennek megfizettem, — fordult a társaihoz Petra, aztán kiugrott a bokorból, nekiiramodott a lapálynak és céljához érva, hátára fordította az orosz. Halott volt. A jobb szeméből csurgott a vér, a golyó keresztül hatolt a látesővön és felszedve a lencse szilánkjait, szétroncsolta a szemüregét, az agyvelőt.

— Ez se fog többé engem nézni...

A déli napfény forró kedvvel hempergett végig a mezőn, s a tarka vadvirágok lágyan, fájdalommal simultak a néma halottához. „Ilyen a virágok szíve” — sóhajtott a nyugati szellő és Petra az apja hangját hallotta. Lehorgászította fejét, s a halott gémberedett ujján meglátta a sárga jegygyűrűt.

— Mit tettem? — volt az első gondolata. Soha sem érzett félelem bénította meg tagjait és fegyverét szívére szorítva súlyos, merev lépésekkel hátrálni kezdett. Valahol most egy anya siratja a fiát, a testvéreket, az özvegy, az árvák... Már most nem ember, üldözött vad volt, amint a bokrok felé vágatott, észlelően a feje fölött lorgatva fegyverét és kacagva, hogy hangja felverte az erdőt és tíz katonaszív kietlen csendességét...

Azután hosszú-hosszú évek teltek el. Petra Ákos belefásult a háborúba. Már nem érzett különösebb részvétet a szenvedő emberek iránt. Megérdemlik sorsukat, — mondogatta magában. Nem akarnak boldogok lenni és nem is tudnak. Akarata ellenére senkit sem lehet boldoggá tenni!

A háború már utolsókat vonaglott, amikor Petra Ákost eltemette egy búcsúzó gránát. Tsmét valamelyik kórházi ágyon tért eszméletre, az orvos fölébe hajolva figyelte a szíve ébredését és csillogó civikeren keresztül jóságosan mosolygott az arcába. Petra mellét réges-régen érzett melegség öblögette. Az ablakon szeliden tűzött be a napfény és a tavaszi szellő akácillattal permetezte tele a szublimát szagtól kábító természet. Petra örült az életnek.

— Nincs baj, — mondta az orvos, — most már hamarosan talpraállítjuk és mehet haza...

Ezt gyengéd, lágy, olvadó hangon mondta az orvos. Petra az emberszeretet melódiáit hallotta és kezét akart csókolni. De ez a kéz most idegesen megvonaglott, felszökött a párnáról, ahol eddig pihent, riadtan menekült és eltűnt az orvos háta mögött. Petra feje visszahanyatlott a párnára és behunyta a szemét... és látta a finom, fehér kezét, mely idegrendülés nélkül nyúl a véres sebekhez és most irtózáttal menekül egy elcsúfított arc, egy hálátelt csók közeledése elől. Petra úgy érezte, hogy ebben a pillanatban üvegházának utolsó csemepeje hullott le a szívére.

Aztán hazakerült. Testben-lélekben megrokanva bolyongott az utcán. Kerülte az embereket, de egy szép napon körülfogták az emberek, egy katonai pajtásnak nevezte és majdnem megcsókolt, lökdösték, rángatták, kurjongattak, a levegőbe lövöldöztek. Petra nem tudta, mi történt! A vesztüket érzik ezek az emberek? Megrebbent agyát fülsikétítő, lelkes és eszeveszett ordítással körbe, mintha a boldogság tébolyultan tört volna ki örök börtönéből. Körülötte lobogtak az emberfáklyák és réveteg, elfoszló lángbetűkkel írták fel az égbolt mélykék papirosára: Forradalom!

Petra úgy érezte, hogy az ég kigyúl a feje felett és mámorosan, kábultan, határozatlan reménnyel és izzó értelmetlenséggel tántorgott haza. Aztán napokig, hetekig, hónapokig kereste a történetek okát és célját. De hiába. Amit talált: eldobta. Amit megtartott volna: nem találta. Az emberek nem akarnak boldogok lenni...

És még messzebb, még mogorvábban kerülte őket.

Az utcán találta a második forradalom is. De már künn a periferiákon, a szegénység és rongyos Auer-égek gyászos árnyékában. Itt, a zezugos utcákon, a palánkok és törpe házak során nem ismert senkit, őt sem ismerték, úgy érezte, hogy most már kívül helyezkedett a társadalmon, kívül az egész emberiségen. Ez azonban utána osont, üldözte, utolérte.

Alkonyodott; messziről idegen dal rohanta meg Petra menedékhelyét. A külteki remete, akinek senki sem tudta a nevét és akit mindenki csak embergyűlölőnek hívott, először gúnyosan elmosolyodott, aztán befogta a fülét. Nem akart semmiről sem tudni; nem akart már semmit sem hallani. De az idegen dal áradata dübörögve hömpölygött feléje és betörte lelkének eltorlaszolt ajtaját. Petra felugrott és kirohant az alkonyos utcára. Belevetette magát a viharzó, részegen háborgó embertengerbe. A zivaj a fülébe tódult, mint elmerülő ember fülébe a víz. Úgy érezte, elveszíti eszméletét. Egész élete az eszébe jutott, de ezt a pillanatot nem tudta megérteni. Forradalom! — lelkesedtek az emberek és agyba-főbe verték a mult-kori forradalom lelkesedőit. Két tábor állott egymással szemben és mindketten a boldogságuk után üvöltöttek. Egyik boldogság ellensége volt a másik boldogságnak. Tehát nem csak az emberek nem lehetnek egyformák, de a boldogságuk sem. Ami az egyiket boldogítja, boldogtalanná teszi a másikat. Nem lehet rajtuk segíteni, — mondotta Petra, aki most végtelen undort érzett minden iránt és elkeseredést.

Az előtte birkozó tömeg ekkor, mintegy adott jelre, megrohanta a szemben lévő pálinkamérést. A tarka címtáblák pillanatok alatt a kövezeten he-

verték, s a hangos robajjal betört redőnyökön az egész tömeg bezuhant a sötét putikba. A tömegindulátnak ez a gátszakadása besodorta Petrát is, akit a négy fal között, a levegőtlen, pálinka szagú helyiségben szintén elkapott a romlás őrzője. Tört, zuzott ő is: egy tehetetlen emberhullám a felkorbácsolt tengeren. A tömeg nekilódította a hátsó pultnak, melynek tetejéről egy hatalmas pálinkás üveg zuhant a fejére. Az üveg szétloccsant, a forró szesz végig folyt az arcán, s a szemén, fülén, orrán, száján keresztül felgyújtotta agyvelejét. Felülről egy láthatatlan kéz, mint a bűgő csigát megpörgette a helyiséget és Petra hatalmas ívben kirepült az utcára. Macskaösztrönnel talpraugrott és rémülten, duzzadt nyakán fejének lobogó fáklyájával rohant haza az éjszakában. Menekült az égő házból, az eget pörkölő vad embermáglyáról. Otthon rávetette magát vackára, izzó fejét a hűspárnák közé fúrta és két öklét maga elé vágva, csak egy szót hörgött el gúnyos irtózáttal:

— Emberek!

Aztán elaludt.

A történetek után hónapokig senki sem látta Petrát. Ki sem mozdult a szobájából. Az öreg vice, aki néhanapján egy-egy darab kenyeret dobott be neki könyörületből, mesélte, hogy a szakála térdig ereszkedett, és hogy az önkéntes rab valamilyen ördögös masinán dolgozik, mellyel majd az egész emberiséget kivégzi.

Künn azalatt egy fokkal ismét tovább forgott a világ fogaskereke. Egy borongós reggel rendőr kereste Petra Ákost. Feltápáskodott vackáról és szótlanul bandukolt a hatalom képviselője előtt. Nem gondolt magára, arra, hogy miféle bünt követett el, amiért most fegyveresen kísérik végig a városon. Nem csodálkozott azon sem, hogy a járókelők részvétlenül néztek rajta végig, amint hogy azon sem csodálkozott volna, ha utcahosszat mindenki arcul üti.

— Az emberektől minden kitelik, — mondta keserűen és ennyit ismételtetett csak a rendőrségen is, ahol egy szigorú úr a renitenciának súlyos vádjait olvasta a fejére. Amikor más feleletet nem kapott, a rendőrtiszt indulatosan az asztalra csapott öklével:

— Dehát mi baja van magának folyton az emberekkel?...

Petra nagyot nézett. Ez a kérdés meglepte, sőt megdöbbenette. Most egyszerre megérezte egész elmúlt élete gyávaságát: ezt a kérdést sohasem merte önmagához intézni. És most felelni kellett mindenért, az egész életért, az egész világért.

— Mi baja van folyton az emberekkel? — ismételte a rendőrtiszt, — feleljen!

— Hogy mi bajom...? — ismételte a kérdést Petra lassan, elnyújtva, hogy ezalatt is időt nyerjen a gondolkodásra. Lassan lehorgasztotta a fejét, vállát alig láthatóan felhúzta, aztán halk, tompa hangon, mely, mintha pincéből törne fel, mormolta el:

— Szeretem... szeretem őket!

Többet nem tudott mondani. Két karjával neki dült az asztalnak, hogy el ne essen és a szeméből két könnyesepp indult le az arcán lassan, kigyózza, aztán eltűnt szakála, ősz rengetegében.

Árva életnek ez az utolsó két tanúja örökre elbujdosott és az emberek sohasem tudták meg, hogy az embergyűlölő meghalt, mert szerette, szerette az embereket.

TOLL ÉS TÓR.

A KELLEMETLEN EMBER. A pénzügyminiszterek mindig a számok rideg emberei voltak, ami nagyon helyénvaló dolog, mert hiszen a matematika — az igazság tudománya s a kétszerkettőt hiába nézzük rózsaszín szemüvegen, azért az mégis kétszerkettő marad. S különösen nekünk van most szükségünk arra, hogy a pénzügyminiszteri székben az igazság embere üljön, aki élénk tárja a meztelen valóságot. Nos, ebben a tekintetben a mi pénzügyeink jelenlegi legfőbb örére nem is lehet panaszunk. Megmondja ő nekünk az igazat, sőt megmondja előre, — amint azt is megmondotta, hogy a gabonaárak emelése nagy veszedelem lesz egész finansiális helyzetünknek. S nagy kárára válik végeredményében a gazdáknak is, akik pedig ugyancsak örültek a magasra csigázott gabonaáraknak. Mert a gabonaárak óriás lendületet adtak a drágulásnak az egész vonalon — s mi következett ebből? Az állam kénytelen emelni tisztviselői javadalmazását, ami csak növeli az államkassza deficitjét s ebből megint az következik, hogy pénznek nevezett papirosunk még értéktelenebbé válik — Zürichben már bűvárokat kell alkalmazni, hogy a koronánk árfolyamát mélyen a tenger színe alatt jegyezhessek. S az örvendő gazdák arra virradnak, hogy több, de értéktelenebb bankóhalmazt gyűrhetnek zsákjaikba. Mi segíthetne ezen a bajon? Talán leginkább az, ha minden termelő, kereskedő, általában mindenki fékezne azt a mértéktelen meggazdagodási vágyat, ezt a rettentő betegséget, aminek a bacillusait a háború oltotta belénk! Mi sem volna kívánatosabb, mintha a pénzügyminiszter beszéde kijózanító hatással volna az egész országra, s mindenki megelégednék azzal a régi jó *polgári haszonnal*, amivel azelőtt megelégedtünk, — s akkor elérnénk, hogy az a haszon igazán *haszon* volna, nem pedig, mint most, csak *illúzió*. Ne haragudjunk azért Korányi báróra, hogy oly kellemetlen ember; Mária Antoinette is haragudott Neckarra s később szörnyen tapasztalnia kellett a maga kárán, hogy jobban teszi, ha annak a kellemetlen embernek a tanácsait megfogadja...

A REPÜLŐGÉP POÉTÁJA. A poéta beleült a háború elején a repülőgépre, ott keringett a csaták villamos viharai fölött, meglátogatta a levegőben Bécs városát s addig szállt, szállt, amíg meg nem állapodott a flumei kormányzósági palotában, amelyet oly ragyogó glóriába von a kék Adria verőfénye. A költők klasszikus lovát, a Pegazust, ezzel alaposan lefőzte a legújabb idők közlekedési eszköze, mert hiszen ez a derék táltos sohse röpítette még lovát oly magasra, mint a nagy D'Annunziót az ő biplánja. A Horatiusok, a Vergiliusok, a Torquato Tassok, a Goethék és a Walter Scottok legfőlegb annyira vitték, hogy fejedelmek barátságát élvezték, de hogy maguk is államfői méltóságra emelkedjenek, olyan esetet még nem jegyzett föl az irodalomtörténet álmélkodó Múzsája. D'Annunzio kiadta hazája számára a *sacro egoismo* jelszavát s mi tagadás, iparkodott, még pedig elég sikerülten, megvalósítani azt a saját életében is, amennyiben bravúrosan kihalászott magának az összeveszekedett világ zavarosából egy valóságos, eleven köz társaságot. S ezzel, ismételjük, új rekordot teremtett minden

költők karrierjében, s felküzdötte magát a világháború egyik legérdekesebb alakjává, aki az *egyéni akciók* korában is igazán pártját ritkító egyéni akciót produkált. Bámulya nézhetünk erre az emberre; az istenek e kegyencére, aki valóban daskálva habzsolja mindazt, amit az élet adhat: eltékozolt vagyont, élvezte kora egyik legnagyobb művésznőjének szerelmét (bizonyára más, nem megvetendő szerelmekkel egyetemben), térdig járt a dicsőség koszorúiban s most még ráadásul a hatalom fényében is sütkérezik... Ő ti szegény Petőfi Sándorok, akik lehelletetekkel melengtetek a körmeiteket, miközben halhatatlan verseiteket írjátok, — micsoda ellentéte a ti sorsotok a D'Annunzio káprázatos pályafutásának, azaz pályaröpülésének! S a legesodálatosabb a dologban az, hogy a Tűz és a Gyönyör poétája még jó író is; mert hogy rossz írók tehetségükhöz aránylag magas polcra emelkedjenek, arra a mi kis Magyarországonkban is volt és van példa; de hogy egy jó író is sokra vigye — az csakugyan nem mindennapi tünemény...

A BÉCSI SZÍNHÁZI SZTRAJK. Nagy az öröm Bécsben a szabók, divatárusok körében, akiknek rendelők és vevők a *külízs* szék világából valók. Miért? Mert sztrájkolnak a színészek és előrelátható, hogy kiküzdik maguknak a gázsimeletést. És mi fog erre történni a közeljövőben? Az, hogy mikor valamelyik művésznő új ruhát rendel, a régi szállítója azzal lepi meg, hogy azt nem szállíthatja részére — a régi áron. A művésznő kétségbe lesz esve, sápitózik, szörnyűködik, amivel nem fog segíteni a bajon; többet fog fizetni és *punktum*. Mert a bécsi Paquinok úgy fognak okoskodni, hogy a művésznő nagyobb gázsit kap, tehát többet fizethet. Mivelhogy minden béremelés mulhatatlanul bizonyos drágulást von maga után. A bécsi művészek és művésznők nem maguknak harcolnak ki a nagyobb gázsit. *Sic vos non orbis...* Ezért örülnek a sztrájkoknak a bécsi szabók...

Schiller Zsigmond.

Tökéletes gépember: ez volt első impresszióm, amikor Schiller Zsigmondot ezelőtt huszonöt évvel megismertem. A szürke hajú, szürke bajuszú és szürke ruhájú szikár ember reggel tízkor leült a Pester Lloyd szerkesztőségi asztalához, először pedáns rendbe rakott ellőt, tollat, leveleket és kéziratokat; elkezdett dolgozni és dolgozott kevés megszakítással reggel háromig. És ez így ment napról-napra, hónapok és éveken át. Reánk fiatalokra szinte nyomasztóan hatott ez a hihetetlen munkateljesítmény és nem akadt közülünk egy sem, aki vállalta volna ezt a terhet. Schiller Zsigmond rugalmasságát nem törte meg a fáradtság, idegeit nem izgatta rémhír vagy bármilyen világsszenzáció, jött legyen a hír bármilyen későn éjjel, vagy kora reggel. Egykedvűen fogadta, kijelölte helyét, alakját és terjedelmét és avval az esemény reá nézve el volt intézve. Ez a közömbösség az eseményekkel szemben volt talán a legérdekesebb oldala annak a férfinak, aki 30 éven át a technikai, majd felelős szerkesztői állásban adta meg a lapnak formáját és határozta meg tartalmát. A közönség helyeslése, a lapnak egyre fokozódó súlya és befolyása azt bizonyították, hogy Schiller Zsigmond az anyagkiválogatás nagy munkáját olvasói teljes megelégedésére végezte.

Amikor Falk Miksa ritka emberismerettel őt tette meg 34 év előtt a Pester Lloyd segédszerkesztőjévé, Schiller Zsigmond már kész újságíró volt, bár nem készült annak. Hajlama a természettudományok felé von-

zotta és Magyarország flóráját oly alaposan ismerte, mint kevés szaktudós. Azonban botanikai tudása nem hozott kenyeret és jogot végzett, majd hivatalnok lett, később ügyvédi irodát nyitott és Pozsonyban átvette a németnyelvű helyi lap szerkesztését. Amellett írt költeményeket, elbeszéléseket, fordított jogi munkákat, míg a Pester Lloydhoz került. Itt végeszakadt az önálló munkának, mert teljesen lefoglalta őt a szerkesztés súlyos feladata. Nagynéha közölt egy cikket, amely kiűnt stílusának finomságával és kristálytisztasággal, természettudományi iskolázottságra valló okfejtésével.

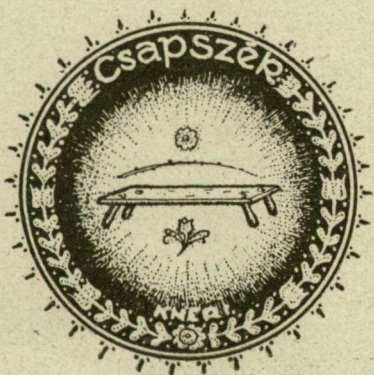
Politika, gazdasági, társadalmi vagy személyi kérdés csak újságírói szempontból — úgyszólván hivatásánál fogva — érdekelte ezt a férfit, akinek kezében mindezek a kérdések három évtizedig összefutottak. Foglalkozott velük mint szerkesztő, mérlegelte fontosságukat, a megfelelő mértékben helyet adott nekik a lapban, lelkileg azonban közömbös volt velük szemben, amint hideg, rezervált és tartózkodó volt az emberekkel szemben is. Ebből a hűvös tartózkodásból csak akkor lépett ki, ha valamely író kiváló munkája, kézírata akadt kezébe. Nordau, Falk, Silberstein, Veigelsberg egy-egy remekbe készült cikke vagy tárcája kiragadta zárkózottságából, örült a sikernek és csodálta az írói munkát.

Hihetetlen munkateljesítményének egyik következménye az volt, hogy — bár neve miadennap megjelent a lapon — őt személyesen csak azok ismerték, akik a szerkesztőségben meglátogatták. Ő maga évtizedeken át majdnem sehová sem ment.

Ha évenként 11 hónapon át lerögzítette nehéz munkáját, szabadságának hónapját teljesen szeretett családjával, a hegyek között, lehetőleg az Alpések, vagy a Tatra magaslati helyein töltötte. Jó turista, kitartó gyalogló volt, szerette a természet szépségeit, de a tulajdonképeni vonzóerő reá nézve a hegyvidék csodálatos szép flórája volt. A magas Tátrában a mengusfalvi völgyet kereste fel, rajongott a dolomitokért, ezek meszes sziklái között legszebb az alpesi növényzet és ott tanulmányozta azok flórájának hasonlóságát a mi budai hegyi flóránkéhoz.

A harminc év alatt, míg munkásságát szerkesztői feladatai lekötötték, tolla kevés kivételtől eltekintve pihent, önállót nem alkotott. Csak amikor nyugalomba vonult, írt több botanikai közleményt és néhány tárcát. Érdekes előadás és eszmegazdagság jellemzi írásait. Életének nagy munkája volt a vezetése alatt álló lapot megbízható, érdekes és feltétlenül korrekt hírforrássá tenni, amelynek nyelvezete kifogástalan. Ezt a feladatot művészi tapintattal és fanatikus becsületességgel oldotta meg harminc éven át napról-napra. Pályatársai őrizni fogják emlékét.

Dr. Alföldi Béla.

KRÓNKA II.

Amerikai képek.

szept. 18.

A tömeglélektannak, mint gyakorlati értékű tudománynak, megfelelő elismerése Amerikában ép annyira aktuális, mint más világrészben. Sőt, ha figyelembe vesszük a demokrácia emlőin nevelődött amerikai tömegeket vagy a bevándoroltak millióit, akikre a demokrácia, sokszor a saját akaratuk ellenére, hatott, a tömeglélektannak a különleges amerikai viszonyok szemmeltartásával egyenesen mélyreható fontosságot kell tulajdonítanunk. Európában a kaszt-hagyományok irányítják az emberek gondolkodását. Emlékeznek arra, hogy milyen családból származnak s az atavisztikus emlékek, mint bizarr kísértetek, nyomon kísérik őket életük minden lépésében. Amerikában csak mesterséges tradíciók vannak. Az ébredező, nehézkesen tért hódító nacionalizmust vajmi nehéz megszilárdítani úgynevezett történelmi vagy társadalmi hagyományokkal. Bölcséleti értelemben osztályellentétek nincsenek Amerikában, csupán gazdasági értelemben s az utóbbinak a bevándoroltak, az elhelyezkedésük és múltjuk természeténél fogva, sokkal inkább a tudatában vannak, mint a velük egyféle munkakört betöltő amerikaiak.

Az American Federation of Laborban szervezkedő amerikai munkás például az emberiség fejlődésében a demokratikus kormányformát tartja a legmagasabb foknak. A szervezkedésével nem az a célja elsősorban, hogy a munkaadók helyzetét gyöngítse, hanem hogy a saját sorsán lendítsen. A munkaadók többsége ugyanazt a szellemi látókört képviseli, amelyben az ő gondolkodása mozog. Ügyesebb, leleményesebb, üzletszerűbb, az alkalmakat jobban értékesíteni tudó, de a fölfogásában, ízlésében, a vallási és társadalmi nézeteiben az amerikai munkaadó egy színvonalon van amerikai születésű alkalmazottjaival. A szindikalista vagy egyéb radikális reformokat, stb. a társadalmat teljesen átalakító célokat szolgáló amerikai munkásszervezetekben tömörülő bér munkások száma viszonylag nagyon csekély. Azok a radikális munkásszervezetek, amelyek a különböző bevándorolt munkások a saját nemzetiségük körében alakítottak, az amerikai társadalmi rend biztonsága szempontjából sokkal veszedelmesebbek, mint maguknak az amerikai munkásoknak a radikális szervezetei.

Az a körülmény, hogy a bevándorolt munkás s az amerikai társadalom, valamint az amerikai születésű munkás és az itteni társadalom közötti viszony különböző, természetesen éles határvonalat emel a tömeglélektan gyakorlati érvényesítésében is. A bolsevismus keleteurópai térfoglalásának meg-

volt a visszhangja Amerikában. Az amerikai munkaadók konzervatív csoportja kiadta a jelszót, hogy, mindaddig, amíg a bevándorolt munkásról nem sikerült határozottan megállapítani azt, hogy nem bolsevik, fel kell tételezni róla, hogy a kommunista tanok hive. Gary bíró, az American Steel Corporation elnöke annyira ment, hogy minden közép-, kelet- és déleuropai bevándorolt munkást belegyömöszölt a kommunisták fogalmi körébe. Szerinte s a vele egyvágású munkaadók és politikusok szerint az Amerikában élő átlag európai munkás meg nem érett a demokráciára s miután nem tudja megbecsülni, azért hajlik a kommunizmusnak nevezett szélsőségre. Ezt az álláspontot Gary bíró és társai a gyakorlatban úgy igyekeztek érvényesíteni, hogy az erőszakos amerikaiasítás elvét hangoztatták s a kémrendszer meghonosításával belévtették a félelmet és ijedelmet számos bevándorolt család otthonába. Természetesen akadtak amerikai szociológusok, akik a „survival of the fittest” unalmassá vált hangoztatásával és a Herbert Spencertől kijelölt evolúciós elméletre való utalással tartalmatlan folyóiratokban és főleges könyvekben igazolták az erőszakosságok helyességét és célszerűségét. Véleményük szerint, szerint a tipikus bevándorolt munkás képtelen felszívni magába az amerikai gondolkodást. Fejlődésében még nem ért el oda, hogy a demokratikus légkörben mozogni tudjon. Együgyű ösztönei emocionális elégedetlenségben csúcsosodnak ki. A forradalmi hajlamait még csirájában kell elfojtani, még pedig az uralmon levőknek, más szóval azoknak, akik érettek a demokráciára.

Az emberségesen gondolkodó s az evolúciót okosan és praktikusán értelmező amerikai munkaadók és szociológusok azonban határozott állást foglaltak az erőszakos intézkedések ellen. Az amerikai alkotmányra hivatkoztak, amely szabad szólásjogot biztosít minden tisztességes embernek. Hivatkoztak arra, hogy Amerika társadalmi és gazdasági kérdéseinek a megoldásában nem szabad az európai eszközöket utánozni. Amerikának az adja meg a jogosultságát, hogy különbözik Európától. Valaminek esetleg lehet létjogosultsága Európában, de azt semmiesetre sem lehet Amerikára vonatkoztatni. Nagyon helyesen utaltak arra, hogy egy országot az intézményei szerint kell megítélni s hogyha az erőszakosság intézménnyé válik, amellyel el lehet hallgattatni a bevándoroltak millióinak indulatait, akkor Amerika tegyen fejfát a múltjára s a legjobb, ha változtat a nevében. Meggyőződésük szerint a munkáskérdést — akár erkölcsi jellegű, akár pedig gazdasági — simán meg lehet oldani a demokratikus államforma keretén belül is. Az evolúció nem az erőszakossághoz való visszatérést jelenti, hanem annak a lehetőségét, hogy azoknak az értelméhez is lehet fordulni, akiknek az értelmét eddig a volt környezetükben elhanyagolták. Ha az amerikai születésű munkás érett

arra, hogy, ne éljen vissza a demokráciából származó előnyökkel, akkor fel kell tételeznünk, hogy az Európából ideszármazott munkás is képes rá. Csak utat-módot kell találnunk, hogy megfelelően megközelítsük s hogy az elhelyezkedését a neki idegen amerikai légkörben megkönnyítsük. Más szóval tudnunk kell azt, hogy mit akar s akkor módunkban lesz megállapítani, hogy, mit adhatunk neki, anélkül, hogy ezzel a demokratikus eszmének ártanánk.

Ennek az álláspontnak a helyességét és célszerűségét a haladó szociológusok a lélektan gyakorlati alkalmazásával igyekeztek megerősíteni. Mint ahogy, a yankee-társadalmi élet sok tekintetben kopíja az angolnak, ép úgy az amerikai szellemi munkások szeretnek inspirációért Angliához fordulni. Ennélfogva egyáltalában nem csodálatos, hogy a pszichologia gyakorlati érvényesítését hangoztató amerikai szociológusok angol mintára gondoltak, amikor gyógyszert kerestek az amerikai gazdasági és társadalmi élet sebeire. Graham Wallace, a lélektan gyakorlati érvényesítését csodálatos intuícióval kezelő angol szociológus nyomán garadalmazásban bukkantak fel az amerikai egyetemi katedrák árnyékában olyan professzorok, akik a tömeglélektant kezelő és érintő elveit alkalmazták az amerikai munkáskérdésekben. Amíg azonban Graham Wallace munkáiban megelégedett a lélektan gyakorlati alkalmazásának hangoztatásával s csak néhány szórványos esettel igazolta az elmélet helyességét, addig az amerikai szociológusok, következetesen az amerikai mivoltukhoz, az elvei értékét kipróbálták a valóságban. A kísérletezésük természetszerűleg még most sem ért véget. Meg akarják győzni az amerikai közvéleményt arról, hogy a pszichologia nem élvont, hanem gyakorlati értékű tudomány. Hogy a kellő értelmezése irányító, átforgató befolyással lehet Amerika teljes közéletére. Graham Wallachhoz úgy fordulnak, mint a szkeptikus írók Anatol Francehoz vagy az ötletekkel visszaélők Bernard Shawhoz. Véleményük szerint a forradalom semmi egyéb, mint a legmagasabb hőfokot elért tömegindulatok véres kirobbanása. Elejét venni a forradalomnak csakis úgy lehet, hogyha az indulatokat az indító okaik megismerésével a helyes mederbe tereljük s szelíd és esendes, de konstruktív értékű érzésekké varázsoljuk. A demokrácia az a gyakorlati filozofia, amelynek módot kellene adnia arra, hogy minden ember a tulajdonképeni énjét kifejezhesse. Persze, a kifejezésre való alkalom nem tökéletesek, ami nem érv a demokrácia ellen, hanem igazolása általában az értékek viszonylagosságának, ami egyértelmű a tökéletlenséggel. Azt hangoztatják, hogy az amerikai demokráciának az a megbecsülendő vonása, hogy az összes társadalmi és államformák közül a legkevésbé tökéletlen s leginkább számol az ember legelemibb tulajdonságaival.

A lélektan gyakorlati alkalmazásában az amerikai szociológusok közül eddig a legkimagaslóbb egyéniségnek Carlton H. Parker bizonyult. Tanulmányainak egy részét Németországban és Angliában végezte, de a studiuma értékesítését Amerikának szánta. Az amerikai munkaügyi minisztérium hivatalos megbízottja volt Kaliforniában s főként az volt a feladata, hogy a forrongó famunkásokat elégítse ki a létező társadalmi és gazdasági renddel. Meg kell jegyezni azt, hogy az amerikai születésű munkások közül azok, akik radikális hajlamúak s akik a francia szindikálista organizációhoz hasonló I. W. W. szervezetnek (Industrial Workers of the World) a tagjai, jórészt a nyugaton erdei munkások. Az a munkájuk, hogy terebélyes fákat zuzzanak össze s azokat elszállítsák. A munkájuk tartalma bizonytalan; a legtöbbnek közülük nincs felesége, nincsenek családi kötelei s mint vándorló munkások sokkal könnyebben hajlanak forradalmi tanokra, mint a magántulajdonnal, otthonnal, kerttel rendelkező letelepedett munkások. Carlton H. Parker hónapokon át tanulmányozta ezeknek a munkásoknak a helyzetét. Lélekkel és tudással közelítette meg őket s ha nem is értettek vele egyet, a bizalmukat és rokonszenvüket megnyerte. Studiuma eredményeit a „The migratory worker and other essays” című műben hozta nyilvánosságra a felesége, mert Carlton H. Parker közben az emberi erőt meghaladó fáradtságos és kockázatos munkája következtében meghalt.

Tapasztalatainak lényege az, hogyha a mai társadalmi rend pillérjeit nem akarjuk összerombolni, figyelembe kell vennünk az emberek elemi ösztöneit. Azoknak a kielégítése biztosítja a társadalom békéjét. Rajta kívül Ordway Tead és Raymond Moley a legszámottevőbb amerikai szociológusok, akik a lélektan gyakorlati értékesítésével igyekeznek a zilált amerikai viszonyok konszolidálásához hozzájárulni. Az utóbbi, aki a clevelandi Western Reserve egyetemi tanára, különösen a bevándorolt munkások tanulmányozását tűzte ki célul s a munkájával kétségtelenül többet tett a bevándoroltak és az amerikaiak közötti ellentétek megszüntetésére, mint az akadémikus társadalomreformátorok százai együttesen.

Az amerikaiak, akiknek a többsége eddig a bevándoroltat kizárólag az itteni ipar és kereskedelem fejlesztéséhez szükséges, nem kívánatos, de nélkülözhetetlen eszköznek tekintette, már kezdenek reáébredni arra, hogy a bevándorolt munkás nemcsak fizikai értékkel rendelkezik, hanem egyéb kincsekkel is. A bevándorló is érett a demokráciára, ami magától értetődő, csak emberségesek legyenek ennek a demokráciának a megnyilvánulásai.

Reményi József.

Idegen költők.

— Csöndes Pál Fordításai. —

Mint zápor-vert . . .

Franz Werfel.

Mint zápor-vert hús városark

A ház-erőft, — olyan vagyok.

A szél kiadta lelkét,

De fa és ág még rám-ragyog

Szépséges eső-harmatot

S nedvesen csüngnek esernyők.

Bensőm is harmatos még, s nedves

Zölddel s eső-gyönyörrel teljes, —

Mert láttalak ma Téged!

S ezért most hosszan-szélten,

Fölázott parkot, rétet,

Bejárni volna kedvem.

Az álomhoz.

Mörke Wolf.

Álom! Te édes-hús, halál-lágy könnyű!

Jójj-jójj, örömmel üdvözöllek téged!

Igy élet nélkül mégis jó az élet! —

S haláltól messze, halni ó mi könnyű!

Vadászdal.

Mörke Wolf

Friss havon mily finom nyomot hagy

Erdőn tipegő kis madár-láb:

De rózsám írása finomabb,

Ha nekem ír kedves sorokat.

Magasan száll a gyors-szárnyú gém,

Nyíl vagy golyó hozzá föl nem ér,

Szálljon még oly könnyű szárnyon bár:

A szerelem sebesebben jár!

Viszontlátás és búcsú.

Goethe.

Szívem megdobbant: lóra gyorsan!

Föl vígan! mint esatába hős! —

Már ring a föld hús nyugalomban

És fönt a hegy már éj-felhős.

A tölgy is ködruhába vontan,

Mint órjas, szörnyűn tornyosúl,

Sötétség les minden bokorban

Vésztojásló szemmel, gonoszúl.

A hold egy árva felhő-dombon

Álmosan szürcsöl jószagot

És könnyű-szárnyú szél dorombol

Fülembe éj-irtózatot.

Ezernyi rém ijeszt az éjben,

De im derűm még százszoros;

A lelkem ég emésztő kéjben

És szívem tüze föllobog.

Megláttalak s tekintetedből
Lágy öröm szállt rám édesen;
Tied ő éltem mindenestől,
Tied minden lélekzetem:
Vidám tavasz-nap fénye játszik
Friss rózsá-arcod reggelén
És dús szerelmed rámsugárzik; —
Ilyen gyönyört hihettem én?

De ime int a búcsú-óra!
Szerelmedben lelked reszket im
És egyik csók cseng másik csókra;
Mi gyönyör ez s egyben mi kín!
Elnégy most tőlem messzi-messzi,
Szememből ömlik könnyfolyó. —
S mégis mi' boldogság szeretve lenni
S szeretni, istenek, mi' jó!

Halott ember nótája.

Írta: KÖRMENDI FERENCZ.

(6)

— Két nap óta nem ettem, — hallotta most hangosan, érthetőn a kolduló ember szavát. A keze lehullott a kilincsről, megfordult és lement, megállt a járda szélén.

— Mi az, — sírta el magát belül, — mi az, mi az? Hát örült vagyok én? Hát üldözési mániában szenvedek? Hát hallucinálok? Vagy mi bajom van? Hát már nem vagyok ura tetteimnek? Hát nincs akaratom? Hát ki üldöz, ki kínoz??

Teljesen elvesztette most maga fölötti uralmát, megfigyelőképességét, akaratát, mindent. Nem tudta, mi történik vele. Tétován ment visszafelé. A legjelentéktelenebb dolgok is a szemébe ütödték, de aztán nyomtalanul kiestek belőle. Nem tudott számot adni magának a dolgok közötti kapcsolatról, minden idegen, elszigetelt, magában álló volt előtte. A nap az utolsó negyedben állott, a hófelhők mögül kerek, tiszta piros golyóként világítva. Úgy érezte, hogy az a nagy piros kör ott... abban van valami, ami mindenre feleletet tudna adni, mindenre, maga se tudja pontosan, mire. Úgy érezte, hogy minden kérdés megoldása ott van, elérhetetlen messzeségben, — és épen ez a végtelenség hagy meg mindent csak kérdésnek, ismeretlen kérdésnek, amelynek csak árnyéka mered fenyegetően a feje fölé. Vagy van...? Talán tudja is a feleletet? Csak nem mer? Vagy még sincs?!

Ügyszólván minden való dolog lesiklott róla, ösztöne tartotta meg két lábán s vitte tovább. De mintha valami névtelen nagy ürességben haladt volna, szinte a testén érezte a dogok eltávolodását magától. Összefüggéstelen képek bukkantak fel benne: Zoltán bácsi halottas ágya a rendetlen, szegényes szobában; a latin tanárának az arca, ahogy rámeredt az érettségin, amikor nem jutott eszébe Horatius születésének az éve; majd önmagát s az apját látta, amikor első komolyabb betegsége után — kanyarója volt — kivitte őt a Hűvösvölgybe s ott együtt sétáltak és futkároztak; Klárit látta s a jelenetet, amikor évekként ezelőtt, színházból hazajövet szertelen jókedvében az utcán nagy csomó ember előtt megcsókolta; s megjelent előtte a mult-

kori két sakkozó, kínlódó, konok arccal, ahogy elkeseredetten tologatták a figurákat. És az a részeg ember...

— Le kellene innom magam... — zúgott az agyában, s fojtó szomjúság lepte meg, — le kellene innom magam, tökrészegre kellene berugnom... milyen jó lenne úgy, vígan, kábán, mint az az ember...

De hiábavalónak látta ezt is. Bemehetne az első pálinkamérésbe, valamelyik mellékutcában... minek? Mit ér el vele? Semmi, semmi, semmi... Most a szembejövőkben vélt ismerősöket felfedezni: egy kövér, bundás férfi előtt kalapot emelt, azt hitte, hogy valaha volt kórházigazgatója, csak percek múlva jutott eszébe, hogy az öreg, kövér főorvos, a „tata“, ahogyan ők nevezték, már két évvel ezelőtt meghalt. Egy gyászruhás hölgy láttára ijedten megfordult s néhány lépést utána ment: — Uristen, kit gyászol a... a... — és nem tudta, kire gondolt. Lehajtotta a fejét, tovább haladt az útján.

— Hova is megyek? — kérdezte most önmagát, — hova is kell mennem? Ez... ez a Fürdő-utca, lefelé megyek, a Duna felé, persze. — Érezte, hogy a menyasszonyához kell mennie, hogy ott megnyugvást, enyhülést fog találni. — Klárhoz... illetőleg a Berényi kollégához megyek, vizsgáljon meg... de előbb mégis Klárhoz...

S nem enyhült a bizonytalanság okozta rossz érzése. Például ez: most nem tudja, előbb Klárhoz menjen vagy előbb az orvoshoz. És... így még egy csomó dolog. Lassan ment, mintegy halogatva a valahova megérkezést, az emberekkel való találkozást, bár tisztán érezte, hogy a menyasszonya mellett minden jól lesz. Mégis percekig állt kirakatok előtt; utcasarkokon, villamosmegállóknál hosszasan időzött. Gázlámpák gyuladtak ki, a színük emlékeztette a... mikor is? az öreg halála éjjelén a szobája mennyezetén figyelt sárga csíkra. A sötét utcán az árnyékok is a szobája árnyaira hasonlítottak. De most, amint Kláriékhoz közeledett, mind tisztább lett a feje, a távolból a nyugodtságot... a boldogságot látta előcsillani. A sötét rakparton gyakran találkozott párokkal; a már tömörülő sötétségben szorosan egymásbakarolva haladtak. — Szerelmesek, — gondolta, — talán már házasság, mint én is leszek nemskára. — Most valami halvány jóérzés repesett benne, már ott volt a háznál.

A kapu előtt, a lépcsőn, megtorpan, majdnem rálépett valakire. Két gyerek ült ott, rongyos, kékrefagyott koldusgyerekek, félig alva, félig halva, — a lábával érintette az egyiket. Megállt. Mi...? A közelebb levő felnézett rá és betanult jajgatással, vékony hangon odasírt neki: — Nagyságos úr... egy krajcárt... — És a távolabb ülő, a kisebbik is nyöszörgött: — Egy krajcárt... bácsi... megver a papánk...

Némán nézte őket. Nekiszédült a kapunak.

— Egy krajcárt... nagyságos úr... bácsi... egy krajcárt... a papánk...

A mellére esett a feje, egy ideig állt ott; a két gyerek riadtan elhallgatott, aztán hangtalanul eltámaszkodott a kapuból. Minden zúgott, dübörgött benne. Hát... ez... Nem adott nekik egy krajcárt. Amennyit kértek. De... hogyan adhatott volna nekik egy krajcárt, amikor egy milliónál többitől fosztotta meg őket?! Mikor egy vagyon... Meg-

válthatta volna ezzel a krajcárral a milliót? El lett volna ezzel intézve a dolog? Tehette volna ezt? A milliós tolvaj jóváteheti bűnét egy krajcárral? De jóváteheti egy forinttal, ezer forinttal, — egy élettel?! Ő másfélmilliós vagyon ura, kiszúrhatja-e a szegények szemét valami adománnyal? Ő, a lopott, a bitorolt vagyon ura? Lopta? Rabolta? Bitorolja? De senki se tud róla!!

Mint a részeg ember, tántorgott. Nagy félkörökben ment az elhagyott rakparton, dülöngve. Olykor tompa hördülés szakadt ki a melléből.

Most hirtelen valami villám vagy magnezitfényhez hasonló bántó világosság fájdukt az agyára. Egy dolog mentheti meg. Vissza kell adnia a pénzt. Vissza azoknak, akiket megillet. Az öreg végakarata szerint. Ennyi százezret a menháznak, ennyit az árváknak. Nem szabad a neki hagyott összegzen felül egy fillért se megtartania! Mindent oda kell adni! Csak úgy lesz nyugalma. Az öreg végakarata... ha el is égett a papiros, a jegyzet, ha nincs is hiteles végrendelet... ha senki se tud semmit, — ő tudja, ő tudja, kit mi illet meg a vagyonból! Az övé háromszázezer korona, egy garassal se több... de hát... de hát... nem horribilis pénz az is? Vagyon! Úrként lehet belőle élni, gazdagon, bőségesen, jólétben... s akkor jut a szegényeknek is, sok, nagyon sok...

— Nem tagadhatom meg az életemet! Az eddigi tiszta életemet!

De most összehasonlította a maga örökségét a többi pénzzel. Nem lehet. Nem, nem, nem lehet. Egy milliónál többet csak úgy eldobjon magától.... neki maradjon a koldusgaras... nem lehet! Az egész vagyon... és háromszázezer korona... mi az?! Mi? Hatalmas vagyon! Neki elég, s ez esetben az öreg végakarata... a nyomor enyhítésére hatalmas összeg... talán ezreknek megkönnyebbülés, — neki egy autóval több, pár szolgálval több, nem! egy egész élettel több... de amazoknak...

— Nem tagadhatom meg az életemet! Nem lehetek gazember!

Nem lesz nyugta, ha nem adja vissza. Mit: visszadjja?! Igen is, visszaadja! Ha visszaadja, amit elloptott, elloptott, elloptott! De... de... már megmondta Klárinak meg az anyjának, hogy másfél milliós az örökség... hazugnak tartásák? Hogy tévedett? Ő... egy milliónál többet nem lehet tévedni, egy milliónál többet csak lopni lehet... És ettől függetlenül... megteheti-e ő magának, az utódainak, hogy egy milliót, amely végeredményben mégis csak őt illeti, csak úgy eldobja?! Ha gyerekei lesznek, például egy lány is...

— Nem tagadhatom meg az életemet! Nem adhatok vissza semmit sem! Nem dobhatok el egy vagyont...!

És Klári és ő... de ez a kolduló ember, az a rongyos éhező... és a gyerekei, ha lesznek... de hát ez a két koldusgyerek... és a százezernyi nyomorgó és a millió koldus... de őrá tartozik ez? Ha nem adja vissza... ha visszaadja... ha... ha... ha...

Vad, örületes üvöltés tört ki belőle. Olyan volt a hangja, riadt, heves és fájdalmas, mint a félelmükben vonító kutyáké. Botjával teljes erőből rásújtott a rakpart vaskorlátjára, a bot kettétörött, egyik darabja hatalmas ívben repült el. Most eldobta a csonka részt a kezéből, sietve, majdnem futva megindult előre. Pár lépés múlva ijedten

megtorpant, — hova? — s aztán ugyanúgy ment visszafelé. Hova, miért? — nem tudta. A hídra tért, a vámszedő házikója előtt megállította a hídor hangja.

— Hídjegyet, kérem.

Kutatott a kabátja zsebében, egy csomó aprópénzt a hóba hullatott, nem vette észre. Húszfillérest dobott az üveglapra s idegesen topogva várta, míg a vámszedő nyolc krajcárt visszaad. Lehúzta a keztyűjét, ideges, rángó mozdulattal szedte össze egyenként a pénzdarabokat, a zsebébe lökte. A hídor furesán nézett feldúlt arcába, fel is emelkedett ültéből s kihajolva az ablakon, utána pillantott, aztán a ködben, sötétben elvesztette a szeme elől. A férfi maga elé meredt.

— Valahova... egyedül... egyedül... a hegyen...

Tántorogva ment a hídon.

— Nem tagadhatom meg az életemet...!

Hova megyek? — ezt akarta kérdezni s ez jött a szájára: — Nem tagadhatom meg az életemet...!

Mi van velem? — s ezt mondta: — Nem tagadhatom meg az életemet...!

Az első pillérnél két öreg állott, egy rongyos, kócos asszony s egy rongyokba burkolt ősz férfi, a mellén két sárgaréz medália, a bal karja hiányzott. A nyakán vékony szíjjon ócska sípláda lógott, beteg, öreg verki. Mikor észrevették a sötétből hirtelen előbukkanó férfit, az öreg forgatni kezdte a sípláda foggantyúját. Sipító, hörgő, bukdácsoló, színtelen hang sírt ki belőle. Valami régimódi nóta.

Mellettük ment, most észrevette őket; az öregasszony alázatosan s mintegy a dal ütemeiben nyögve mondta:

— Áldja meg az Isten... könyörgöm alássan...

Az orvos megismerte a dalt, amely fakón zörgött ki a verkliből.

A halott ember nótája.

Föltorpant, botlott egyet s nekiiramodott az útnak. Futott, bukdácsolva a hóban, meg-meg-esúszva, tántorgón. A híd üres volt.

Mikor már nem hallotta a verkliszót, megállt.

Egy pillanatra felütődött az agyában az élet képe. A messze nagy, igaz-élet képe: minden végtelenségével s elmúlásával, minden embereivel, örömeivel s szenvedéseivel, vágyaival és lemondásával, ismerőseivel s idegenjeivel, — s ebben a képben már magát kereste, már magát akarta benne látni, valahol... akárhol, akárhogy... csak magát... valahogy... ő, élet!... — de nem.

— Egyszer... tudtam... va—la—mit...

Köd és sötét volt mindenütt, egyhangú, némára holt volt a világ.

Sehol egy fénysugár, — mindenütt csak sötét.

Sehol egy biztató hang, — mindenütt csend.

Sehol a forró, igaz hit, — mindenütt hideg tagadás.

Sehol a megoldás, a megismerés, a megnyugvás, a megvilágosulás, — mindenütt, mindenkor, mindenkinél csak a kérdés, az ismeretlenség, a kétség.

A férfi lelkében felhörgött egy kétségbeesett, ijesztő, idegen, vonító rövid nevetés, — nekilendült a korlátnak.

A víz jegesen, nyugodtan, végtelenül, halk mormogással zajlott.

(Vége.)

INNEN-ONNAN.

Aki nem nyilatkozik. Magyarország mindig a szavak, a beszédek, a nagy szavak és nagy beszédek hazája volt; s aki nem szónokolhatott, legalább nagyszerű interjúkat adott. Igazán hihetetlen, hogy megszűkített hazánkban akadt egy ember, aki egy újságíró kérdésére kinyilatkoztatta, hogy ő bizony — nem nyilatkozik. Ez a múzeumba való ritkaság Rau Gottlob, Szén őfelségének magyarországi minisztere. Rau Gottlobot megkérdezte egy hírlapíró s Rau Gottlob azt felelte, hogy Budapest népének nem nyilatkozatokra, de *szénre* van szüksége. A nyilatkozatokat legfőlegb gyűjtőnek használhatja, de azokkal egy ebédet meg nem főzünk. Ha majd szénünk lesz, szívesen nyilatkozik — addig nem. Böles beszéd, ami annyit jelent, hogy ne beszéljünk annyit, hanem cselekedjünk, *dolgozzunk* s akkor lesz szénünk és egyebünk is, amire szükségünk van s ebből a nem nyilatkozásból azt a reményt meríthetjük, hogy Rau Gottlobba tettek embere, aki mindent el fog követni, hogy valósággal legyen is fűteni valónk a télen. Bizalommal várjuk tehát, hogy a szénügyek kormánybiztosa végre kijelentse, hogy — most már nyilatkozhat...

Eppur si muove! Olaszországban megmozdult a föld. Egyet ránt óriási vállán és virágzó városok zuhannak a porba és századok munkájának és művészetének alkotásai válnak romhalommá. És Olaszországból egyre-másra érkeznek a forradalmi hírek: a munkások itt is, ott is elfoglalják a gyárakat, mint az ostromlók a várat és kijelentik, hogy ezentúl ott most már csak ők az urak... Itáliában tehát a föld és nép, úgy látszik, harmóniában állanak egymással. Ki küzdhet az elemek erejével? Ki állhat a világhistoria elemei erejű mozgalmainak útjába? Ami igazság e mozgalmakban van, az úgysis előbb-utóbb, okvetlen diadalra fog jutni. Ami kiáltó ellentétek vannak a társadalomban, gazdagok, szegények között, azokat úgysis igazságosan, humanosan, megértéssel, bölcsességgel és szeretettel kell elváltatni. De nem botor rombolással, hanem okos és nemes építő munkával. Mert az itáliai városdöntő földrengésben mintha egy magasabb intést is látnánk: — Ember, vigyázz! Ne utánozd a földalatti romboló démonokat! Nehogy, míg jót akarsz, romba döntsd mindazt, amit a civilizáció századokon át nagyot és szépet alkotott! Azért vagy éppen ember, hogy ne légy olyan, mint az oktalan, pusztító, vérivó vulkán!...

Jön a hosszú ruha! Párisból, az őszi széllel, átszivárog hozzánk a hír — mert a Divat hírei, ezt a háború alatt is tapasztaltuk, a lezárt határokon is átszivárognak — hogy vége a rövid, térdig érő szoknya divatjának, jön, kérelmetlenül jön a hosszú, bokáig burkoló szoknya. Tehát megint kilopnak az életünkben egy szépséget: a formás, finom vonalú női lábak látványosságát, ami tagadhatatlanul annyi gyönyörűségünkre szolgált nekünk, férfiaknak. (És a szép lábakra büszke hölgyeknek is.) Divat őfelségének erre a szeszélyére méltán haragszunk. És csak egy a vigasztalásunk: amelyik nő meg akarja mutatni a lábát, az módját ejti annak a hosszú szoknya dacára is... Honny sőt!...

A yorki mártír. Sven Hedin tesz említést transzhimaláyai útjáról szóló könyvében egy fakírról, aki húsz éves viruló ifjú korában bevonult egy sziklabarlangba, befalaztatta magát és ott élt hatvankilenc esztendeig — akkor még egyszer kívánta a napvilágot látni, kihozatta csonttá aszott testét, összecsemt és meghalt. Hatvankilenc évig egy sziklaodúban, ahová hetenként kétszer adnak be egy kis teát és vaját, pislogó mécsvilágnál szent könyveket betűzve, anélkül, hogy valakivel egy szót váltana — azt hittük, hogy ez a lelkielő legnagyobb példája!

De most látjuk, hogy ennél a csodánál sokkal nagyobb dolgot produkált a yorki polgármester. Harmincegy napig állotta ez a bámulatos ember a legkínosabb sztrájkot, az éhségstrájkot: s mire e sorok megjelennek, minden valószínűség szerint már véget is ért a kinszenvedése; amit végre igazságáért vállalt magára. S bizonyos, hogy ez az éhen pusztult holttest sokkal többet fog használni az ireknek, mint egy egész eleven hadsereg és bizonyos, hogy a lelki erő uralkodásának a test gyarlósága feletti hihetetlen dokumentumát szolgáltatva a színein lobogó mártírja... Nekünk azonban e dokumentum látára még más is eszünkbe jut: a yorki polgármester bebizonyította, hogy az ember hetekig élhet minden táplálék nélkül. Ez bizony szöveget üt a fejünkbe: nem üttározhatnánk mi is, ebben a képtelen drágaságban, a megélhetés lehetetlen küzdelmeiben a yorki polgármestert? Ha nem is harminc napig, de legalább tizenöt napig koplalnánk havonta, — mintajárt helyreállana a háztartások egyensúlya! S úgy látszik, hogy ha a drágaság így tart: kénytelenek is leszünk erre, anélkül, hogy valami szent ügy lelkesítene. Egyszerűen koplalunk és meghalunk — s amellet nem is használunk semmiféle nagy ideáknak...

Kerek ez a zsemle... Kerek ez a zsemle, nem fér a zsemben — régi dal a régi jó időkben. Mert az új idők zsemléjéről ugyan nem lehet azt énekelni, hogy nem férne a zsebünkbe, — sőt ellenkezőleg! Mindegy! Régen volt nagyobb öröme a budapestieknek, mint mikor mostanában az a gömbölyű sütemény a kirakatokban megjelent: az új idők hajnalhasadását, szebb jövő zálogát látták benne. A zsemle nagy népszerűségnek örvendett, míg aztán megunta ezt az olesó népszerűséget és föleserélt azt a drágább népszerűtlenséggel. Búcsúunk tőled, jegy nélkül kapható, két koronás gastronomia gyönyörűség! A zsemle ára két korona 70 fillérre szökkent és négy darab kapható egy jegyre — vagyis négy darabnak, házi matematikusunk számítása szerint, 10 korona 80 fillér az ára. Vagyis zsemle, te csalsz! Mert a 11 koronából azt a 20 fillért sehol a világon nem fogják visszaadni, hivatkozván az aprópénzhiányra. Tehát négy darab belőled 11 korona. Mert nem valold be ezt nyíltan, mit hitegetsz azzal a húszfillérrel, ó zsemle?

SZÍNHÁZ.

Bäcker Bäby. Valóban, Bäcker Bäby „különleges és eredeti” egyéniség. Alig van ma ember Pesten, aki nem ismerné nevét s ha a korzón végigsétál, ha az utcán végighajtat, az ifjú színházrajongók a beavatottak sutogásával figyelmeztetik ismerőseiket: ott megy a Bäby!... Meg kell adni, hogy ez a pesti színésznőnk tudatosan vagy öntudatlanul kiválóan értette a módját, hogy forgalomba hozza a nevét s életmódját és egyéniségét hasznosan szolgálatába állította színészségének és életcéljainak. Wilde Oszkár s a többiek óta azonban nem ő az egyetlen, aki karrierjére rácsatolja életmódjának motoros szárnyait és simává teszi útját gazdagsággal, társadalmi szerepléssel, a feltűnés ezer módjával... s amikor mint színész áll elének, nincs is jogunk kulisszatitkok után érdeklődni. Kitűnő táncosnő, kiváló kolleka, jó mozisínésznő s most a Royal Orfeumban mulattatja a szórakozásra és feledésre oly nagyon rászolgált közönséget. Ki nem hálás a feledés perceiért, ki nem tekint hálával és köszönettel arra, aki érdekességével, tehetségével, szenzációival, táncos lábaival, kacér mosolyaival a feledés balzsamát tudja néhány percre lehinteni a deszkákról az emberek szemébe?

Mi ketten.

A Vígyszínház bemutatója.

A vígjátéktól, nevezetesen a francia, *Flers* és *Caillavet* receptje szerint írt vígjátéktól egyet kívánunk; azt, hogy nevettesen attól a pillanattól kezdve, hogy a függöny felgördül, addig a pillanatig, hogy az utolsó felvonás után összezsukodik. Ha az ember a darabot végigneveti, akkor jó, ha nem, sőt helyenkint unatkozik, akkor biz nem sokat ér.

Sajnos, ezt az utóbbit kell elmondani a *Vígyszínházban* most bemutatott vígjátékról, a „*Mi kettenről*”, melynek írója, *Louis Verneuil* divatos párisi színész. A darab ötletes, szinte már nem is mondható ötletnek, annyira sablonos. *Jeanne D'Aubigny*t, *D'Aubigny* egyetemi professzor unokáját és *André Morsay*t, egy 22 éves, mulató kedvű fiút a nagyapa, illetőleg a szülők össze akarják házasítani. A fiatalok elhatározzák, hogy tréfaházasságot kötnek, a következő okokból: *Jeanne* szereti *Edmond Jonville* oknyomozó történetét, de nem mehet hozzá, mert az illető a nagyapja tudományos ellensége. Ha most férjhez megy *André*hoz, nagykorúvá lesz és tőle elválva, szabad akarata szerint cselekedhet. *André*re viszont elhalt nagynénje olyan föltétellel hagyott 600.000 franc örökséget, hogy azt csak esküvője napján veheti át. Egyébként ő is szeret valaki mást és ez *Gabriella Avora* színésznő. Mondani sem kell, hogy a tréfaházasság nem sikerül; komoly házasság lesz, mert a fiatalok szerelmesek lesznek egymásba. Az ötlet, mint mondtuk, egyáltalában nem friss és nagyon fordulatossá, groteszk helyzeteket kellett volna az írónak teremteni, hogy mégis az újdonság ingerével hasson, hisz az első felvonás elején mindenki tudja a darab végét.

Ez csak helyenkint és elvétve sikerül, de ott sem az íróművész keze a mester, hanem a színész, aki minden porcikájában ismeri a színpadot, tudja, hogyan, mivel lehet a közönségre hatni, mi az az eszköz, amellyel meg tudja fogni a karzat látogatóit, akik a legjobban tudnak tapsolni, de a legjobban fütyülni is. A „*La tréité d'Auteuil*”-t, ez a darab francia címe, *Louis Verneuil* írta, a rutinírozott színész, aki ha darabot ír, akkor is megmarad színésznek és nem lesz íróvá.

Nem látszik ki tisztán a darab célja, nem tudni, mit akar vele az író. Valami zavarosan pezsgő tontti-frontti az egész, hol hóféhér és morált prédikál, hol pikáns, de olyannyira, hogy ez a pikantéria már a durvaságba megy át; máskor meg egészen szürke.

Lakatos László fordította a darabot. A magyar szöveg könnyed, finom, vidám, mondhatni igazi párisias tónusú, olyan ember munkája, aki jól bent él ebben a levegőben.

A *Vígyszínházban* az effajta darabok előadási módját illetőleg bizonyos tradíciók uralkodnak és ezeket követte a mostani előadás. Ilyenek a vehemens beszédmodor, az enyhe groteszkség. Az utóbbi helyes, az előbbi tökéletesen elhibázott. Értsék meg végre, hogy azért, mert a franciák gyorsan beszélnek, azért nem föltétlenül szükséges hadartatni francia darabokban a magyar nyelvet. A mi nyelvünk a gyors tempót nem veszi be és ennek a kieroszakolása, bocsánat, nem annyira párisias, mint inkább Dob-utcaias.

Egyébként *Szilágyi Vilmos* rendezte a darabot. A fentebbitől eltekintve, mely nem az ő hibája, nagy megértéssel és technikai készséggel. Megértő volt a darab gyöngéivel szemben és technikával, test- és beszédtechnikával, groteszkségek halmozásával igyekezett leplezni a darab semmitmondó unalmasságát.

Andrét Kertész Dzsó játszta. Ez a nagy feladatokra hivatott, súlyosabb koncepciójú színész itt is megálta a helyét. Közvetlen volt, finom, simulékony és ildomos. *Makay Margit* adta *Jeanne*t. Jól nevelt és kedves. Bájosan viselkedik, egyszerűen, szépen beszél. Két pompásan groteszk figura volt *Tanay Frigyes*, mint *Jonville* és a Nemzetitől idekerült *Hajdu József*, aki egy *Le Rémois* nevű agglegényt játszott. Esetlenek és fürgék, mégis szögletesek, de azért szalonképesek.

*D'Aubigny*t, *Jeanne* nagyapját, a paralitikus öreg tudóst *Szerémy* adta, kedélyesen, megszokott széles gesztusaival. Ő egyike ama kevés vígyszínházi színészeknek, akik nem hajlandók magukat alávetni a hadarásnak. *Vendrey* játéka, aki az öreg *Morsay* volt, jól definiáló magyar jelzót nehéz találni. A legjobban megfelel talán a német herceg. *Thurzó Elvira Gabrielle* szürke szerepét, a lehetőségek szerint még megszürtette. Jól hozzáidomult az együtteshez *Morsayné* szerepében *Haraszthy Hermin*. Játsoztak még teljesen jelentéktelen szerepeket, de azért finoman *Korányi Márta*, *Róna Aladár*, *Bárdi Ödön* és *Miklós Marcell*.

A darab kiállítása vígyszínházi. Ez a színház helyesen törekedik arra, hogy minden csillogó legyen és nem tűr meg sem a színpadon lekopott bútort, sem a színészen rossz szabású frakkot.

Bálint Imre.

A *Baba*. (Esküteri Színház.) A már klasszikussá finomodott francia operett diadalmas renesszánsát örömmel látjuk egy idő óta. Most — annyi balszerencse és szomorú próbálkozás után — úgy látszik, az Esküteri meleg és intim kis műzsahajlékra is rásüt a siker napja. *Audran* ragyogó muzsikájú, selymes szövésszerű operettjét, a *Babát* mutatta be s ha nem is tudott mindennel megküzdni a Népszínház forró emlékeztető előadásával, kezdetnek máris eleget adott. *Pásztor Ferike* *Lancelotján* *Hegyi Aranka* géniusza csillogott s ennél többet, jobbat nem mondhatunk róla. *Magyar Erzs* *Alésiaja* helyenkint *Küry Klárát* idézte fel emléklünkben, de valami hidegség — néha mint egy finom ívelésű görög szobor, másszor meg mint valóságos *Mab királynő* kápráztatott el — nem engedte, hogy egész lélekkel olvadjon föl ebben a poétikus meszalakban. A többiek közül igen jók voltak *Német*, *Solymosi*, *Tollagi* és *Csatay Zsófi* — a Népszínházban: örökükbe — az írás szavai szerint — pogányok jöttek, de talán megtérnek és üdvözlönek idővel. A karok nem tudtak rendeket teremteni, főleg a négy (!) barát nem. Elkelne közéjük még egy pár jótorkú novicius a sok szerződésnélküli kórista közül. A rendezés a színpad apró dimenzióihoz képest igazán elsőrendű s hangulatos miliőt tudott adni. De azért nem ártana, ha az esküvői jelenetből törölnék azt a részt, amikor *Alésia* gyüri befelé az édességet, éppen akkor, mikor *Lancelot* a „Ha mind ilyen...” refrénű bájos *chansonját* énekei. Nem, a szívhez nem okvetlenül a gyomron át vezet az út! A zenekart *Bródy Miklós* kitünően vezette; hálások vagyunk neki a rég nem ízelt *gourmandiséért*. Ha *Audranon* kívül *Planquettet*, *Varneyt*, *Hervét* s a sok kedves emlékü ismerőst is sorra hozza, akkor igazán szép és jó dolgot művel. Különben a főpróba közönsége sokszor nyílt színen is tapsolt. De miért engednek be gyerekeket a nézőtérre? A gyerekek otthon játsszanak a babával, ne a színházban!...

Premier.

Az utáhi lány. A Király Színház kitünő márkát vonultat föl szezonja kezdetén, a feledhetetlen emlékeztető *Gésák* és a *San-Toy* szerzőjének új operettjét, *Az utáhi lányt*-t. Szó sincs róla, hogy *Sidney* és *Rubens* e-partitúrája elhomályosítaná a *Gésák* dicsőségét: zenéjének eredetiségét, ötletességét, dallamgazdagságát, de azért nagyon kellemesen ismerünk rá ebben a művében is a vidám, behizelgő, invenziózus muzsika kiváló mesterére. A szöveget *James T. Tanner* írta össze, akit hajlandók vagyunk a legnagyobb írók egyikének elismerni, mert aki a semmit így ki tudja nyújtani három felvonásra, az föltétlen nagy művész a maga nemében. Ami az előadást illeti: az az alakítás, amit *Rótkai Márton* (*Trimm*) produkál, megérdemli és el is fogja érni a telt házak sorozatát. Oly jóízűen,

CITY DROGÉRIA

IV. kerület, Eskü-út 5. szám.

Az előkelő világ bevásárló helye.

pázarul mókázza végig az egész darabot, bizonyára magának is nagy öröme telik benne, kivül, a főprimadonnán kívül még három primadonna is szerepel: Péchy Erzs (Dóra), aki tiszta, ivogcsengős hangjával gyönyörűen énekel; vetkezőke (mert azt a ruhát csak nem lehet öltözéknek nevezni?) megdöbbenően hatásos. (A főpróba után, az előadásra, kissé mérsékelte ezt a hatást.) Somogyi Nusi (Claney) tiz szubrettenek való temperamentummal játszik és táncol; Tóth Böske (az utahi lány) igen bájos jelenség. Stoll rendezése ügyes, eleven, a kiállítás pompás, — mi kell még egyéb egy modern operette sikeréhez?

(S. E.)

IRODALOM.

Pekár Gyula új könyvei.

Az irodalmi podgyász sajátságos teher: mennél több van egy írónak a hátán, annál könnyebben és annál magasabbra halad vele fölfelé. Ebből a csodálatos tulajdonságú teherből ugyancsak nagy csomót visz immáron magával Pekár Gyula, aki sikerről-sikerre hágva, most ért írói pályája delelőjére, amelynek ormáról gyönyörű tájra, gazdag és fényes multa tekinthet vissza; de azért munkáiban mégsem látjuk semmi jelét a kifáradásnak, az ellankadásnak; bizonyos tehát, hogy még tovább fog haladni az ormok napos, tiszta levegőjében, még mindig fölfelé és fölfelé...

Két új könyvéről szólunk ez alkalommal, amelyek nevével ékesen jelentek meg mostanában a könyvpiacra, amely sajnos, a divatos kalandor-regényekkel, a ponyvairodalom e legújabb dudvájával úgy el van borítva. Az egyik a *Lavina*, amely harmadik kiadásban látott napvilágot — ami már a regényről maga is kritika. (A halhatatlanságról ne beszéljünk, csak a második kiadás után — mondja egy művére nagyon büszke poétának a bécsiek legszellēmesebb írója: Schnitzler.) Egy végzetes szerelmi szenvedély rajza ez, amely megindul, mint a hegyek dörgő, alárohanó veszedelme, hogy aztán menthetetlenül maga alá temesse áldozatait — éppen azokat, akik a lavinát megindították. Az egész regény — egy lüktető, forró láz, amely sodrába ragad bennünket is, úgy, hogy egy lázban olvassuk végig és a tragédia megrázó hatása alatt állunk akkor is, amikor a könyvet már letettük. A léleklátó és lélekábrázoló íróművészet minden erejével van megírva ez a regény, koncepciójában egységes, mesevezetésében drámai hatásokat hatásra halmozó, — anélkül, hogy üresen és meszterkélten hatásvadászóvá váljunk...

A másik könyv, amiben különös örömiünk telik, szépségekkel és szépséges szomorúságokkal teljes világba visz bennünket, magyar poéták szerelmeiről beszél, a poéta szívhezszóló, színesen zengő húrjain. Minden darabja egy-egy letűnt világot tár elénk, egy-egy kornak a képét, Pekár Gyulának ritka, rendkívüli műveltségével és tudásával megelevenítve. Felvonulnak előttünk a daliás gárdisták, a farsangos leventék, akik Mária Terézia udvarában újra meghódították Bécsét a magyaroknak; megjelennek Himfy szerelemei, mint Hoffmann meséinek bűvös alakjai, a császárváros, az alpesi

tájak paradicsomkerti milióiban, egész a mi Balatonunk partjáig, amikor a költő Rozának dalolja: Szigligetben fogunk élni, szerelnünkben boldogok... S azután a Hortobágyon vagyunk, ahol jó Csokonai Vitéz Mihály zengi dalait a *kedves lélek*-ről, az ő Lillájáról... Legtöbbit foglalkoztatják az író Petőfi Sándor alakjai, látjuk a bájos idillt Csapó Etelkával, amely a lányka halálával oly szomorúan végződött és elvonulnak előttünk a nagy költő utolsó napjai, amikor kiszakította magát Juliája karjaiból s elment Bem apó táborába, elment Segesvárra... Jókai házasságának történetét kapjuk végül, a forradalom viharzó napjainak oly eleven életrekeltségével, mintha csak előttünk történne meg az egész...

Pekár Gyulának mind a két könyve a Singer és Wolfner-cég kiadásában jelent meg. Két érdemes könyv, amellyel értékeket nyerünk, ha azokat végigolvassuk.

S. E.

Trisztán és Izolda — regényalakban. A világhírű Wagner-opera eredetije, Trisztán és Izolda lovagkori történetének megindító meséje réges-régi ó-francia krónikák sárgult pergamenjein maradt reánk. Az egykori regénytörödeléket Joseph Bédier rekonstruálta regényé olyan művészettel, hogy finom-mivű alkotását a francia akadémia halhatatlanjai siettek megkoszoruzni. Bédier regénye azóta szebbnél-szebb kiadásokban forog a francia, angol, olasz és német olvasók százezreinek kezén. *Trisztán és Izolda*-t a Kultura könyvkiadó részvénytársaság a magyarok asztalára is eljuttatta. A regényt Pongrácz Árpád fordította. *Trisztán és Izolda* regényét szép papíron, eredeti tipográfiával nyomtatták és 30 koronáért hozták forgalomba. Bédier könyve kapható A Hét könyvosztályában, Országház-tér 16.

MOZGÓSZÍNHÁZAK.

A Corvin filmgyár műszaki személyzete javára e hó 26-án délelőtt 11 órakor a gyár műtermében (VII., Thököly-út 146. szám) élvezetes műsorú matinéet rendez. A gyár elsőrendű művészgárdája: *Mattyasovszky* Ilona, *Bojda* Juci, *Almási* Sári, *Csertovszky* Mária, *Boros* Márton, *Rátkay* Márton, *Törzs* Jenő, *Vendrei* Ferenc, *Lukács* Pál és mások fognak szerepelni az előadásban, amelyre jegyek a Corvin filmgyár Rákóczi-úti irodájában kaphatók.

A tankok ellen. Amerika kieresztette az európai filmgyártás mezejére a maga pusztító tankjait, ezt irtuk minapi számunkban, állást foglalva az invázió ellen, amely egyaránt anyagi és erkölcsi veszedelme is a magyar filmipárnak és művészetnek. Nos, a tankok ellen most már üdvös hangulatot tapasztalhatunk — a közönség körében is. Nem egy mozgószínház tulajdonosa panaszkodik, hogy mikor műsorán egy-egy filmóriás szerepel, a nézőtér üresen marad. A két-három-nyolchetes filmszörnyetegekből kezd a közönség kiábrándulni. Belátja, hogy ezek a filmonstrumok ugy hasonlítanak egymáshoz, hogy az már szinte unalmas. A recipe mindig ugyanaz: adva van egy vagyon, aminek a kézrekerítéséért megindul a hajsz, a harc, egy csomó lányrablással, robbantással összekeverve — és kész a huszfelvonásos film. Amellett a több hetes darabok látogatása kényelmetlen is, mert ha valaki megnézi a darab elejét, a jövő héten esetleg el van foglalva s nem nézheti meg a folytatását, — tehát inkább lemond az elejéről is. Vagy ha éppen akkor van érkezése moziba menni, amikor valamelyik óriáskigó *folytatását* láthatja? Ez is kellemetlen. Ellenben a befejezett cselekményű darabok sokkal nagyobb élvezetet nyújtanak. Szóval: a tankok ellen felüti a fejét a kíváncsi reakció. Mi elvi ellenségei vagyunk a kereskedelem és ipar minden megszorításá-

BÉLYEGVÁLASZTÉKOT megbízható **Pátkai Jenő** gyűjtőknek küld **bélyegárúháza Budapest, VII., Rákóczi-út 14.** Bélyeggyűjtemények és régi levelezések vételére a legmagasabb árban. — Új árjegyzék 2 korona bélyeg beküldése ellenében. 175

nak, de az amerikai film-ponyva ellen még kormányintézkedést se tartanánk helytelennek. Németország meg tudja védeni a maga filmgyártását a legszigorúbb behozatali tilalommal, — mi pedig kitarjuk határainkat a tankok előtt, amelyek üres szennációhajhászó erkölcsrontó hatása pedig kétségtelen?

A XI. árúmintavásár.

A XI. árúmintavásár a nagy siker jegyében indult meg és zajlik le. Közönség, bel- és külföldi hivatalos körök egyaránt felismerték e vásár nagy közgazdasági jelentőségét. Különösen öröndetes tény, hogy a magyar és osztrák kereskedelmi és ipari körök kezdenek ismét egymásra találni. Hiszen rendkívül fontosak azok a közgazdasági érdekek, amelyeket az osztrák és magyar kereskedők és iparosok hívattva vannak ápolni s miként báró Cnobloch követ is kifejtette, csak az együttműködés, csak a munka tudja mind a két országot a mai súlyos helyzetből kiemelni. Ez az árúmintavásár, melyet tömegesen keresett fel a közönség s a nagyarányú üzleteket kötő pesti, vidéki és külföldi, különösen balkáni kereskedővilág, szokatlan sikerével mindenben, hozzá fog járulni a két ország kereskedőinek és iparosainak régi baráti, hasznos együttműködéséhez.

Sternberg Ármin és Testvére. Hangszergyár, Budapest, (VII. Rákóczi-út 60.) Hegedűk, gordonkák, nagybőgők, vonók és kélók, vonóhangszerekhez. Citerák, tamburák, gitárok és mandolin, fúvóhangszerek és az összes zenekari, valamint szalonhangszerek nagy raktára. A magyar hangszeripar európai hírnevéhez méltóan képviselő Sternberg hangszergyár kiállított remekei, mint eddig minden kiállításon nagy feltűnést keltett. A kiállított hangszerek a kormányzó legmagasabb tetszését is megnyerték.

Bettelheim Miksa r.-t. (V., Vilmos császár út 16.) Negyven négy millió a magyar kisiparnak. Öröndetes feltűnést keltett a mintavásáron a Bettelheim Miksa és Tsa r.-t. iparfejlesztési statisztikája, amely hivatalos megállapítás alapján kimutatja, hogy a cég az általa foglalkoztatott 300 hazai iparosnak a következő összegeket fizette ki: az 1901-től 1905. években 2,200.123 K, az 1906—1910. években 3,933.249 K, az 1911—1915. években 4,550.508 K, az 1916—1920. első feléig 33,487.680 K, tehát összesen 42.171.560 K, mely jelentékeny összeg a cég tervszerű iparfejlesztése nélkül külföldre vándorolt volna.

Weisz Márton cipész (IV., Váci u. 27.) cipőkiállítása az árúmintavásár egyik nagy látványosságát képezi, saját készítményű férfi és női cipői az eddig látottakat felülmúlják. Elegáns és tartós minőségű oly sikert aratott, hogy egy svájci cipőszindikátus kiküldöttje a kiállítás megnyitása előtt nagyobb rendeltetést eszközölt Svájce részére. A kormányzó úr ő főméltósága is elismerését nyilvánította a cég főnöke előtt.

Első Kecskeméti Konzervgyár r.-t. Vezérképviselő: Beck Jakab, Budapest. (VII. Izabella-tér.) Rendkívül izlées kiállítással vesz részt az Első Kecskeméti Konzervgyár Részvénytársaság a mintavásáron és itt látjuk, hogy a háború okozta nehézségek dacára a különféle gyártmányok, ú. m. mindenféle gyümölcsbefőttek, jamek, különböző gyümölcslevek, húskonzervek és paradicsom mindenféle változatai annyira tökéletesek, hogy semmiféle kétség nem fér hozzá, hogy a legkényesebb háziasszonyt is kielégíthetik. Az Első Kecskeméti Konzervgyár nemcsak hazánkban, hanem az egész

kontinensen is egyike a legelső és legnagyobb konzervgyáraknak. E gyártmányok jó minőségét, bármily hosszú ideig való tartósságát, kiválóan finom ízét már a multban is beigazolta a gyár elsőrangú voltát. A gyár ez idő szerint 1000 munkással dolgozik és ez évi termelése 60—80 millió koronára rúg. A kecskeméti konzervgyár készítményei annyira közismertek, hogy annak összeköttetései nemcsak a külföldre, hanem a tengeren túlra is kiterjeszkednek. **Horthy Miklós** kormányzó úr rendkívüli érdeklődéssel nézte a gyönyörűen elrendezett fiúlkét és **Fischer Manó** tanár magyarázatát különös figyelemre méltatta.

Magaziner Lajos redőnygyár. Magaziner Lajos cég (V., Lipót-körút 1.) amerikai irodabútorokat állított ki. A cég eddig főleg ablakredőny-gyártmányairól közismert, még pedig nemcsak Magyarországon, hanem kifogástalan munkájával az egész volt Ausztriában, Olaszországban, Egyiptomban, Romániában becsületére vált a magyar iparnak. Mivel jelenleg az építkezések szünetelnek, a redőnyökre kisebb mértékben van szükség, az eddig csak alkalomadtán készített amerikai irodabútorok gyártását most nagyobb erővel kezdte meg a cég és kiállított gyártmányaival feltűnést keltett.

Fázi Henrik szobrász és műöntő, Budapest (Király-u. 69.), saját gyár. Több kiállításon oklevéllel kitüntetve, az árúmintavásáron úgy a kormányzó úr ő főméltósága, mint a közönség érdeklődését szobraival és ötvényeivel felkeltette.

Hansa szivarkahüvely. A November Jenő „Hansa” szivarkahüvely- és szivarkapapírgyár (II., Lövőház-utca 22/a.) által gyártott szivarkahüvely-kiállítás az árúmintavásár szenzációja; itt a vásárt látogató közönségnek mintadobozokat díjtalanul osztanak ki. Ugyancsak a kiállítás területén üzemen mutatja be a cég az **S. Spagatner-cég** (Budapest, Wien, Brünn, Grác) legújabb típusú és legmodernebb rendszerű szivarkahüvelygyártó gépét, amely a helyszínére ontja a vattával, csillaggal, nyomással, szopókával ellátott és a legkiválóbb anyagból készült **Apartos** felirású cigarettahüvelyek százazreit. A cég főnöke előtt elismeréssel nyilatkozott **Horthy Miklós** kormányzó is.

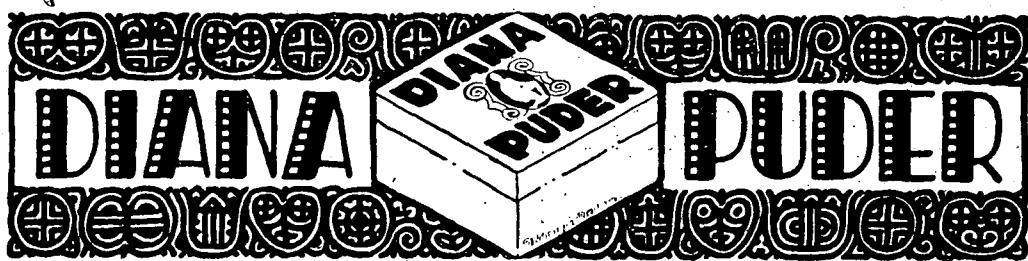
A. J. A. Van Lith és Társa (IX., Üllői-út 21.) hollandi kakaó- és csokoládé-vezérképviselő izlées sátra vonta ezután magára a kormányzó és kísérete érdeklődését. A kiváló hollandi cég hosszú évek óta intenzív összeköttetésben áll hazánkbal és a legfinomabb árúkkal látja el piacunkat. A cég magyarországi igazgatója, **Hoffmann Ernő** mérnök, sorba bemutatta a legizesebb csokoládékat, amelyeknek külső kiállítása is megtetszett a kormányzóknak.

Fleischmann Gyula mérnök (VII., István-út 7.) által kiállított konzervgyártás céljaira szolgáló gép közfeltűnést keltett, főképen az ötletes „Fiesula” háztartási paszizrozó gép, mely naponta üzemen látható. Ötletes és célszerű a bemutatott betörést akadályozó készülék is. **Horthy Miklós** kormányzó élénk érdeklődéssel kísérte **Fleischmann Gyula** mérnök, cégfőnök magyarázatát, kinek elismerését fejezte ki.

Katzky lakatos mőtor és gépipari r.-t. Irodája és mintaraktára VI., Andrássy-út 54. szám (Tel. 22—78.) alatt van. Az iparvásáron elsőrangú gyártmányaival keltett feltűnést. A speciálisan az egész világon szabadalmaztatott folyton égő fűrészporkályhajt mutatta be. E kiváló találmány hivatva lesz a főváros lakosságát a tél nehézségein átsegíteni. **Horthy Miklós** kormányzó úr ő főméltósága meleg érdeklődést tanúsított ezen aktuális fűtőkészülékek iránt. Nagy érdeklődést keltettek még a cég által gyártott villamos hegesztőgépek, melyeknek egyedüli készítői az országban.

Ellinger Béla. Ellinger Béla lakk- és festékkülönlegességek gyára (VI., Lázár-u. 13.) bemutatja saját készítményű borostyán, linoleum, brunolin, bőrmáz, politurmáz, mükence, különböző színű zománcokat és olajfestékeket, valamint **Carl Hans Blume**, Magdeburg, lakkgyárának hintőfénymázait, mely cikkeik mind-egyikének kitűnő volta dícséri a cég szaktudását és termelő-képességét.

Teáskanna. A világhírű „Teáskanna” védjegyű teának a vásáron való megjelenését bizonyára szívesen fogja köszönteni a látogatók sokasága, amit az **R. Selig és Hille** drezda-

hamburgi cég előnyösen ismert magyarországi és a megszállott területek vezérképviselője, Havas Menyhért tett lehetővé. Havasnak egyébként Horthy Miklós kormányzó úr is elismerését fejezte ki. A cég telepe VI., Andrassy-út 86. szám alatt van.

Takács Oszkár vasáru-, szerszám- és háztartási cikkek nagykereskedése (V., Horn Ede-utca 10.) a kiállításnak szintén egyik legszemléltetőbb és gazdasági szempontból legértékesebb tárlatát nyújtja. A húsz esztendeje fennálló cég, mint ismeretes, a kisipar és középipar felhasználásával, a saját kezelésében tekintélyes évi forgalmat mutat fel. Készleteinek 90 százalékát az országban gyártja és ezen a téren egyik úttörője a magyar iparnak. A kiállításról a kormányzó is az elismerés hangján nyilatkozott.

Nagy és Vértess (Arany János-utca 29.) irodaberendezési vállalatja izléses és a legmodernebb gyakorlati igényeket kielégítő gyártmányaival hívja fel a látogatóközönség figyelmét. Érdekes, hogy a gyár, mely azelőtt minden darab irodabútorát a külföldön állított elő, ma valamennyit itthon gyártja és ezzel — tekintve elvitathatlan exportképességét — óriási hasznára van a magyar iparnak. Büszké lehetünk ennek a hazai vállalatnak gyártmányaira, melyek a magyar határon túl is becsületet szereznek a magyar munkának.

Hirsch és Tsa. (V., Alkotmány utca 19.) A kiállító bútorkereskedők között méltó feltűnést keltett Hirsch és Tsa cég, kinek valódi amerikai rendszerű bútorai a legelső helyen állnak. A kormányzó úr ő főméltósága hosszabb ideig szemlélte a cég gyártmányait és legfelsőbb elismerésének adott kifejezést, mikor tudomására jutott, hogy a bútorok a cég saját gyártmányai, illetve készítményei.

Bpesti Mészárosok és Hentesek csontfeldolgozó gyára r.-t. Budapest, (IX., Illatos-út 1.) Az iparvásár egyik legspeciálisabb kiállítója a Budapesti Mészárosok és Hentesek Csontfeldolgozó gyára. A gyár, melynek produktumai közé tartozik I. csontsír, pataolaj, II. csontliszt, doblist, III. csontenyv, gelatine. Ugyazólván a megcsontított Magyarország egyedüli nagy gyára ez, mely ezen kiváló és hasznos ipari cikkek gyártásával foglalkozik.

Köttőrtárú Kikészítő gyár, Budapest. (III., Szentendrei-út 8178.) Nagy feltűnést keltett gyártmányainak kiállítása az iparvásáron. A látogató közönség előtt mutatta be a legmodernebb gépek által a harisnyakötést. A kormányzó úr ő főméltósága maga is végignézte egy pár harisnya kötését, mely pár perc alatt készült el. A cég főnöke előtt elismerését fejezte ki. Ezenkívül nagy szakértelmet árul el a gyár a különböző textilárúk festése körül is.

„Morfeus” szabadalmazott, összecusukható faágy. Kizárólagoskészítője **Krausz Gyula asztalosmester**, Budapest. (Vörösmarty-utca 13.) Szenzációs érdeklődést vívott ki az iparvásáron **Krausz Gyula asztalosmester** legújabb szabadalmazott összecusukható „Morfeus” védjegyű faágya. E kiváló és hasznos találmány különösen szállodák, pensiók és sanatóriumok részére nélkülözhetetlen. Rendkívül esinos kivitelben olesó áron kapható eredeti készítőjénél.

Laub Lipót elektromotor és gépgyár Budapest, (VII., Rottenbiller-u. 14.) Motorok és villanyfelszerelési cikkekben keltett feltűnést **Laub Lipót** gépgyára. Gyártmányai első helyen állanak az elektrotechnika terén.

Neuschloss-Lichtig faárú- és repülőgépgyár kiállított gyártmányai rendkívül nagy érdeklődést vívott ki. A gyár úgy ipari, mint kereskedelmi produktumait a Kormányzó úr ő főméltósága is megelégedéssel szemlélte.

Thék Endre bútor-, zongora- és épületmunkák gyára r.-t. VIII., Üllői út 66/b. Magyarország egyik legrégebbi és legkiválóbb bútorgyára, a kiállításon gyártmányaival általános feltűnést keltett a közönség körében. Számos érdeklődő és megrendelő akadt. A kormányzó úr ő főméltósága a cég igazgatójának legmelegebb elismerését fejezte ki.

Frander-Ujdonságok Háza. A Frander-Ujdonságok Háza (Andrassy-út 62.) kiállított tárgyai között szerepelnek a már országsszerte fogalommmá vált „Frander I. előfűtőkályha”, „Frander II. faaprítógép”, „Frander III. páncéllakat” és a most forgalomba kerülő már is nagy feltűnést keltett „Frander IV. aut. cigarettatárcsa”. A „Frander I. előfűtőkályha” már tavaly télen a nagy szén- és fahiány miatt annyira tökéletesnek bizonyult, hogy az idén télen alig lesz háztartás, ahol ezen előfűtőkályhákat alkalmazni nem fogják. A „Frander gyártmányok” már most is külföldön is nagy keresletnek örvendenek és az árumintavásár lezárása után ugyanezek a „Frander-gyártmányok” a trieszti kiállításon is részt vesznek. **Horthy Miklós** kormányzó ő főméltósága érdeklődéssel hallgatta **Frank Andor** mérnök cégtulajdonos magyarázatait. A kormányzó kisérétében a hollandi konzul is végignézte a kiállítást, aki megrendelés céljából azonnal mintákat kért a kiállító cégtől, amely ennek folytán tehát közvetlen üzleti összeköttetésbe lép Hollandiával.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Általános Takarékpénztár r.-t. közli, hogy szept. 25-én rendkívüli közgyűlést tart az alaptőkének 100 millió koronára való felemelése tárgyában. Az összes kibocsájtandó részvényeket a régi részvényeseknek ajánlják fel és pedig négy régi részvényre egy újat. A tőkeemelés után a takarékpénztár alaptőkéje és tartalékai kb. 156 millió koronát fognak kitenni.

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság igazgatósági ülésén az 1918—19. és 1919—20. üzleti évek egyesített mérlegét terjesztették elő, amely három millió koronának adókra való tartalékolása után 8,941.811 K tiszta nyereget mutat fel és az előző zárszámadás áthozatalával együtt 11,241.675 K áll rendelkezésre. A közgyűlésnek az 1918—19-ik üzletévre 40 millió részvénytőkére 5 százalékos osztalékul 10 K, az 1919—20. üzletévre pedig 50 millió tőke után 7 százalékos osztalékul 14 K kifizetését fogják javasolni.

A tisztii nyugdíjintézet javára 500.000 koronát, az altisztii nyugdíjkiegészítő alap javára 500.000 koronát, a munkástársaládák gyarapítására 1,000.000 koronát, a hadifogoly hazaszállítási akciója részére 200.000 koronát, közjótékonyági célokra 200.000 koronát fognak megszavaztatni. A dr. Biró vezérigazgató által előterjesztett jelentés szerint a társulat kohóüzeme szünetel. Telepei végigszenvedték a forradalom, a kommunizmus és a megszállás borzalmait. Az új üzletv kon-szolidált üzemi viszonyok között folyik. A piaci árak az összes nyers- és segédanyagok, élelmiszerek, vasuti díjszabás és munkabérek állandó drágulása következtében még mindig emelkedő irányzatot mutatnak, bár a külföldi paritásnak csak mintegy felét érik el. A közgyűlés szeptember 30-án lesz.

Felelős szerkesztő és kiadó: **BOROS JÁNOS.**

HAJSZÁLAKAT hölgyek arcáról, karjáról végleg kiirtja felelősséggel **Pollák Sarolta**, Andrassy-út 38. I. (Telefon 157—98.). Ártalmatlan, fájdalom nélküli kezelés. Rögtöni hatás. „Miracle” hajeltávolítószert szétküldése utasítással. Szépségápolás. Szemölcsirtás. (11)

Burján és Társa, divatszalon, IX., Ráday-utca 8., I. emelet 6. újból megnyit. Legmodernebb női ruhák és kalapok, olesó átalakítás. 223

FELTÜNŐEN GAZDAG VÁLASZTÉK:
remekszép nyakkendők, uri fehérneműk és kézelőgombkészletekben

Nyakkendőház

IV., Kigyó-utca 5. (Klotild-palota)
és V., Deák Ferenc-utca 14. szám.

STERNBERG HANGSZERGYÁR
Rákóczi-út 60. (Saját palota.)

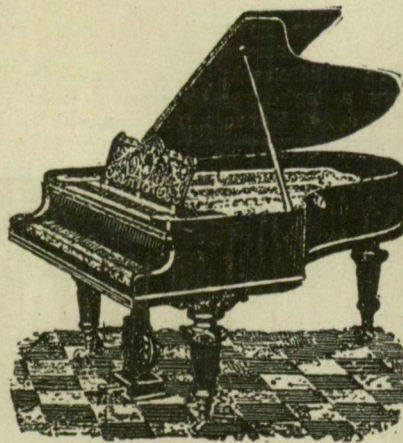
Amerikai és egyéb külföldi gyártmányu,
világhírű zongorák és pianók. 214

„Etofon” beszélőgépek

tökéletesített új modelljei!
Világhírű művészek teljes
hanglemez-repertoírja.

Az összes hangszerek legfinomabb minőségben! Mesterhegedűk, gordonkák, fuvolák és tárogatók. Zenekari rézfúvós hangszerek, cimbalmok és harmoniumok. Béli, selyem- és acélhúrok. Saját húrfontóda gépüzemre. Zongora bérlet. Vidékre való szállításokat legpontosabban eszközölünk. Hangszerek javítását szakszerűen végzünk.

Telefon: József 60-68.

SZŐNYEGEKET

régi hibásakat is, a legmagasabb árakon vesz vagy cserél

TUDUK TIVADAR szőnyegjavító és tisztító telepe

VI., Dálnok-utca 12/a.

Telefon-szám: 46-68.

46

GULYÁS PÁL
FŐURI CIPÉSZ

BUDAPEST
IV., KAPLONY-U. 3.
GRÓF ANDRÁSSY-PALOTA.

105

POLOSKAIRTÁST

hat havi jótállással vállalunk

„Standard” poloska-molyirtó társaság.

182 Belvárosi elsőrangú cég.
Kossuth Lajos-utca 14. Telefon-szám: 82-74.

Villalakások

(hall, négy szoba stb.) és műtermek a fogaskerektől állomás közelmében épülő társasházban örökáron eladó.

ROMÁN MIKLÓS és ROMÁN ERNŐ műépítésszek
IV., Papnövelde-utca 8. Telefon: 39-44.

Tervezések, átalakítások, karbantartások, művészi lak- és üzletberendezések, ingatlanok adás-vétele.

Dr. MITZGER

Vér- és bőrbetegségeket gyógyító intézete férfiak és nők részére Budapest, József-körút 3. 191

Forgalmas helyen
üzlethelyiséget

keresünk.

Közvetítőket díjazunk. — Ajánlatok „Üzlet” jeligével A HÉT kiadóhivatalába (Országház-tér 16.) címezendők.

Törvényesen védve.

199

„FOTÓ”
FÉNYKÉPÉSZETI
SZAKÜZLET BUDAPEST
RÁKÓCZI-UT 80.
NAGYBAN - KICSINYBEN.

TELEFON: JÓZSEF 28-32.

Hamis fogakat
Brilljánst
Ékszer
Platinát
Antik tárgyakat
Képeket (rég és modern olajfestményeket)
Dísz tárgyakat

05

legmagasabb
napi áron vesz:

Gross Antal

VIII., József-körút 23.

Félemelet 1.

Előfizetéseket

és

Hirdetéseket

elfogad

A HÉT

kiadóhivatala

Budapest, V.,

Országház-tér 16.

**Írógépek,
Irodabutorok,
Pénzszekrények**

01

ECKSTEIN GYULA

Budapest, IV., Párisi-u. 1.
I. emelet. Telefon 126-06.

TELJES KELENGYÉK

háziilag készült női-, férfi-, gyermek-,
baby- és intézeti fehérneműekből
:: SZÉKELY JENŐNÉL ::

278

Kamermayer Károly-utca 2. sz. (Szervita-tér sarok.)

3 nagysikerű regény

Heinrich Mann: DIANA. Assy Violante herceg-
nő kalandos élete egy
világrész 5 nemzetén viszi végig a grandiózus regény
olvasóit. Az elragadó szépségekkel teljes művet **Szini
Gyula** mesteri tollal fordította. Ára ... 40.— K

Harbou: A TITOK. Rella Pál fordítása. A
fehér rádza fantasztikus
szerelmének izzó napja világít a különös szépségekkel
teli regény fölött. Ára ... 30.— K

Meyrink: A ZÖLDARCÚ KISÉRTET.
(DAS GRÜNE GESICHT.) Fordította **Ujvári Péter.**
A Gólem világhírű szerzőjének új könyve eredetiben már
husznál több kiadást ért el. Ára ... 36.— K

KULTURA-KIADÁS

Kapható A HÉT könyvosztályában, V., Országház-tér 16.

MOST JELENT MEG!

Röck Gyula:

Világvég és Világélet

A XX. századra vonatkozó jóslatok gyűjteménye.
Árs 18 korona.

Maxim Gorkij:

Forradalom és Kultura

Ára 27-50 K

Kapható A HÉT könyvosztályában, V., Országház-tér 16.

A FRANCIA NYELV magántanulás útján való

elsajátítására és begyakorlására alkalmas nyelvtanok, társalgókönyvek
és zsebszótárak a francia kiejtés megjelölésével.

Schidlof dr.: „1000 szó“ módszere a francia nyelvnek elsajátí-
tására. A 10 levélben teljes nyelvtan ára **45 K**
mappában

Schidlof dr. francia zsebszótára. Mindkét rész **8 K**
egybekötve

Schenk francia zsebnyelvtana és társalgó zsebkönyve **10 K**
a kiejtés megjelölésével

Honti: Magyar-francia beszélgetések a francia tár-
salgás begyakorlására. Ára füzve **6 K**

10% felár. Kapható: A HÉT könyvosztályában,
Budapest, V. kerület, Országház-tér 16. szám.

KÁVÉHÁZBAN

ÉTTEREMBEN

SZÁLLODÁBAN

KÉRJÜK

A
H
É
T

LEGUJABBAN

MEGJELENT

PÉLDÁNYÁT!

SZAKORVOSI RENDELŐ

vér- és bőrbetegségek részére

BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 32. I. 1.

Rendelés egész nap.

02

Lakás és üzlethelyiség cserék. Huszár A. Zrínyi-u. 1.

Áruházak frekvens helyeken 5-től
10 millió koronáig; bérházak,
villák beköltözhető lakással 800,000
K-tól 3 millió koronáig. Környéken
kisebb házak veteményes, gyü-
mölcsös 300,000 K-tól. Kisebb és
nagyobb birtokok, gyárak,
gyári telkek sinekkel, gyár-
helyiségek, raktárhelyisé-
gek és irodák forgalmi vállata.

HUSZÁR A. BUDAPEST, V., ZRINYI-UTCA 1. SZ.

Telefon: 81-08.

Telefon: 81-08.

Ujvári Péter
könyvei

Kaphatók A HÉT könyvosztá-
lyában V., Országház-tér 16. sz.

Legendák és krónikák 24—
Az új keresztény ... 24—
Földanyánk lovagjai 30—
A tulsó parton ... 32—
Astarte temploma ... 25—
A bosszuálló Isten ... 30—

A KARD BÉKÉJE

nem hoz nyugalmat az országnak!

OLVASSA EL

ezeket az aktuális könyveket, hogy tájékozódjék
az erőszakos béke politikai és gazdasági vonat-
kozásairól:

Bernhard Shaw:

BÉKE VAGY HÁBORU

Leleplezések a békekonferenciáról, meglepő ada-
tok Versailles, Saint-Germain és Neuilly kulisszái
mögül. Ára ... 16— K

PECSU Pécs szenvedései a szerb megszállás
idején. Minden igaz magyart érdeklődő
könyv. Ára ... 3— K

TÓTOK, AKIK NEM AKARNAK EL- SZAKADNI MAGYARORSZÁGTÓL

A Felvidék jajkiáltása a párisi ötöstanácshoz.
Ára ... 3— K

Kaphatók: A HÉT könyvosztályában, Budapest, V., Országház-tér 16.